

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirsi Nurminen

PARISUHTEESSAAN VÄKIVALLAN KOHTEEKSI JOUTUNEI-
DEN NAISTEN SAAMA TUKI RAUMAN KRIISIKESKUS ANK-
KURPAIKK`ASSA

Sosiaali- ja terveysalan Porin yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Erityisryhmien sosiaalipalvelujen suuntautumisvaihtoehto

2007

PARISUHTEESSAAN VÄKIVALLAN KOHTEEKSI JOUTUNEIDEN NAISTEN SAAMA TUKI RAUMAN KRIISIKESKUS ANKKURPAIKK`ASSA

Nurminen, Kirsi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Pori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Erityisryhmien sosiaalipalveluiden suuntautumisvaihtoehto
Joulukuu 2007
Ohjaaja: Virtalaine Matti, Lehtori, VTL
YKL: 37.4
Sivumäärä: 51

Avainsanat: ennaltaehkäisy, nainen, parisuhde, väkivalta, tuki

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli selvittää, minkälaista tukea ja apua tarjotaan väkivallan kohteeksi joutuneille naisille Raumalla. Opinnäytteessä keskityttiin lähinnä miesten naisille tekemään, parisuhteessa tapahtuvaan väkivaltaan. Asiaa tutkittaessa otettiin yhteyttä Rauman sosiaalitoimeen ja Kriisikeskus Ankkurpaikk`aan. Rauman sosiaalitoimen edustaja selvitti kaupungin yleisiä linjauksia, mitä tulee naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Kriisikeskus Ankkurpaikk`an työntekijöillä taas on laaja-alaista tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä Raumalla ja lähikunnissa, sekä monien vuosien kokemus heidän tukemisestaan.

Opinnäytteen teoreettisessa osuudessa käsiteltiin yleisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä sen monia ilmenemismuotoja. Lisäksi keskityttiin väkivallan seurauksiin, sen erilaisiin selitysmalleihin, yleisyyteen ja rikosprosessin vaiheisiin, mikäli nainen tekee kokemastaan väkivallasta rikosilmoituksen.

Rauman sosiaalitoimen vastauksista ilmeni, että Raumalla ei ole erikseen yritetty selvittää alueella tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan laajuutta. Kaupungin budjetissa ei ole suoranaisesti kohdistettu rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy- ja estämistyöhön. Kaupunki kuitenkin tukee Rauman Kriisikeskus Ankkurpaikk`an toimintaa, joka on keskeinen toimija Rauman alueella liittyen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Kriisikeskus Ankkurpaikk`assa tuetaan väkivallan kohteeksi joutuneita naisia monin eri tavoin. Väkivallan uhrin selviytymistä tuetaan sekä henkisellä että käytännöllisellä tasolla. Tämän lisäksi väkivallan tekijällä on mahdollisuus saada apua, jos hän haluaa oppia väkivallattoman tavan ratkaista arjessa eteen tulevia tilanteita.

Tulevaisuuden haasteena naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä on eri toimijoiden, kuten poliisin, sosiaalitoimen ja erilaisten tukipalveluja tarjoavien tahojen yhteistyön lisääminen yli ammattirajojen.

CRISIS CENTRE ANKKURPAIKK` SUPPORT SERVICES FOR ASSAULTED WOMEN IN A PARTNER RELATIONSHIP

Nurminen, Kirsi

Satakunta University of Applied Sciences

The Faculty of Social Services and Health Care, Pori

Degree Programme in Social Services

Specialisation of Social Services Management for Special groups

December 2007

Tutor: Matti Virtalaine, Licentiate of Social Sciences

PLC: 37.4

Pages:51

Key words: prevention, woman, partner relationship, violence, support

The objective of this theses was to find out what kind of support and guidance is offered for assaulted women in the city of Rauma. The thesis concentrated mainly on violent assaults against women by their male partners. During this research, the Rauma Social Services and Crisis Centre Ankkurpaikk` were contacted. A representative from the Rauma Social Services described the general guidelines determined by the city of Rauma in relation to violence against women. The employees of the Crisis Centre Ankkurpaikk` have extensive knowledge on the extent of violent incidents against women in Rauma and its nearby area. They also have many years of experience in supporting these women.

A general presentation of violence against women and its manifestations were described in the theoretical part of the study. The study also concentrated on the consequences of violence and its different explanatory models. In addition, the study examined the prevalence of violence against women in general and presented the stages of a criminal procedure, in a case where a report of an offence is made.

The answers given by the Rauma Social Services showed that there was no previous research particularly on the extent of violence against women in Rauma. There were no direct municipal budget allocations given to prevention work concerning violence against women. However, the city supports the functions of the Crisis Centre Ankkurpaikk`. This centre is a key actor in the Rauma area in relation to violence against women.

The Crisis Centre Ankkurpaikk` offers several different support services for assaulted women. The victims of assault and their recovery are supported both on an emotional and practical level. In addition to these services, also the offender has a chance to receive counselling, if he wants to learn a non-violent way of solving situations in his everyday life.

Future challenges for the prevention of violence against women will arise from increasing the cooperation of different actors in this field, such as the police, social services and different support service providers, across professional boundaries.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MÄÄRITTELYÄ	8
3	NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN ERI MUODOT	10
3.1	Fyysinen eli ruumiillinen väkivalta.....	10
3.2	Psyykkinen eli henkinen väkivalta.....	10
3.3	Hengellinen väkivalta.....	11
3.4	Seksuaalinen väkivalta.....	12
3.5	Taloudellinen väkivalta.....	13
3.6	Piilevä väkivalta.....	13
3.7	Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti	14
3.8	Syrjintä	14
4	VÄKIVALLAN YLEISYYS	15
4.1	Tilastoinnin ongelmia	15
4.2	Arvioita väkivallan laajuudesta.....	15
5	ERILAISIA VÄKIVALLAN SELITYSMALLEJA.....	18
5.1	Evoluutiopsykologinen selitysmalli.....	18
5.2	Psykopatologinen selitysmalli.....	19
5.3	Sosiaalipsykologiset selitysmallit	19
5.4	Sosiaalisen oppimisen selitysmalli.....	20
5.5	Sosiokulttuuriset selitysmallit	21
5.6	Feministinen selitysmalli	21
5.7	Sosiaalisen kontrollin selitysmalli	22
6	VÄKIVALLAN SEURAUKSET	22
6.1	Naisiin kohdistuvan väkivallan taloudelliset seuraukset.....	22
6.2	Fyysiset seuraukset	23
6.3	Psyykkiset ja psykososiaaliset seuraukset.....	24
6.4	Sosiaaliset seuraukset.....	25
7	VÄKIVALTAAN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ	25
7.1	Lainsäädäntö ja parisuhteessa tapahtuva väkivalta	25
7.2	Rikoslain uudistuksen merkitys	26
7.3	Seksuaalirikoslaki	28
7.4	Lähestymiskielto	29
7.5	Sovittelu	30
7.6	Mitä tapahtuu, jos nainen tekee kokemastaan väkivallasta rikosilmoituksen?	31
7.6.1	Esitutkinta	31
7.6.2	Syytteen nostaminen	32
8	OPINNÄYTTEEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET.....	32
9	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	34

10	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	35
10.1	Tutkimusmenetelmä.....	35
10.2	Tutkimusaineiston keruu ja haastateltavat	36
11	HAASTATTELUAINEISTON JÄSENTELY JA TULOSTEN ARVIOINTI	37
11.1	Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys Raumalla ja lähikunnissa.....	37
11.2	Kriisikeskus Ankkupaikk´ tukee väkivallan uhria monella tavalla.....	39
11.3	Apua tarjotaan myös väkivaltaa käyttäville miehille.....	40
11.4	Lasten ja erityisryhmiin kuuluvien naisten mahdollisuus asiantuntevaan apuun	41
11.5	Palveluiden ja tuen saavutettavuus ja näkyvyys	42
11.6	Naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyn mahdollisuudet.....	43
11.7	Yhteistyö eri tahojen kesken	44
11.8	Kaupungin toimet väkivallan estämiseksi.....	45
12	OMAA POHDINTAA	45
	LÄHTEET.....	49
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomalaiset naiset kouluttautuvat nykyään yhä pidemmälle, mikä vaikuttaa myös siihen, että ansiotyössä käyminen on viimeisten vuosikymmenien aikana yleistynyt. Naiset eivät enää ole entisessä määrin taloudellisesti riippuvaisia miehistään, jotka aiemmin ovat yksinään huolehtineet perheen elannon hankkimisesta. Lisääntynyt riippumattomuus on antanut naisille mahdollisuuden astua esiin yksilöinä ja oman elämänsä subjekteina eli tekijöinä. Naiset voivat lähes poikkeuksetta vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja siihen, millaisen parisuhteen he mahdollisesti haluavat. Taloudellinen pakko tai lähiyhteisöjen kirjoittamattomat, asenteiden tasolla vaikuttavat säännöt eivät enää yleisellä tasolla pakota naisia pysymään väkivaltaisissa suhteissa. Suomea voidaan nimittää hyvinvointivaltioksi, joka tarjoaa sekä miehille että naisille mahdollisuuden tasa-arvoiseen elämään. Kaiken pitäisi tällä saralla olla kunnossa, mutta viime vuosina on herätty huomaamaan, että todellisuus on kuitenkin jotakin ihan muuta. Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan kaksikymmentä prosenttia parisuhteessa elävistä naisista joutui suhteessaan kokemaan väkivaltaa. (Piispa 2004, 15.)

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta ei Suomessa ole haluttu aikaisempina vuosina puhua julkisesti. Syitä tähän lienee monia, mutta kirjallisuudessa on nostettu esiin ainakin kaksi asiaa ylitse muiden. Suomalaisessa yhteiskunnassa pyritään mahdollisimman tasa-arvoiseen ja sukupuolineutraaliin ajatteluun, kun on kyse eri sukupuolista ja näiden oikeuksista. Tällöin ei haluta sukupuolen millään tavoin vaikuttavan yksilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Yhteenottoja vältetään mahdollisimman pitkään ja yhteisymmärrys on korostetusti esillä. Jos naisiin kohdistuva väkivalta nostetaan valtakunnallisessa politiikassa puheenaiheeksi, se edellyttää naisten mieltämistä nimenomaan naissukupuolen edustajina ja väkivaltaongelman käsittelyä sukupuolten välisenä ongelmana. Tämä saattaa johtaa miesten vallankäytön ja oikeuksien kyseenalaistamiseen, mitä taas ei yhteiskunnassamme välttämättä haluta. (Piispa 2004, 23.)

Toinen syy siihen, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitellään nihkeästi julkisuudessa, löytyy pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin liittyvästä kansalaisten tasa-arvoa korostavasta mallista. Tällöin ei ajeta yksilön etua, vaan nimenomaan pidetään huolta siitä, että tasa-arvo toteutuu laajojen ihmisryhmien parissa. Ihmiset nähdään tavallaan ilman sukupuoltaan. Tällainen ajattelumalli saattaa johtaa siihen, että esimerkiksi maksullista seksiä tarjoavia naisia ei pidetä naisiin kohdistuvan väkivallan uhreina, vaan asiaa käsitellään ennemminkin huono-osaisuuteen liittyvänä lieveilmiönä. (Piispa 2004, 23.)

Naisiin kohdistuva väkivalta nousi, kaikesta huolimatta, 1990-luvun puolivälin jälkeen monien tutkijoiden tutkimusten keskiöön. Osittain tämän vuoksi, mutta myös yleisen ilmapiirin muuttumisen myötä, tietoisuutemme naisiin kohdistuvasta väkivallasta on kasvanut. Väkivallan uhrin tilannetta helpottaa suunnattomasti jonnekin, että asiasta on nykyään lupa puhua. Tämän lisäksi väkivallan kohteen selviytymistä ja toipumista edistävät myös tietoisuus eri auttajatahoista, sekä mahdollisuus nopeaan tukeen kriisitilanteissa. Tiedotusvälineidenkään vastuuta ei asian suhteen käy kiistäminen. Niiden uutisointi naisiin kohdistuvasta väkivallasta on usein pitäytymistä valtakunnallisissa kohutapauksissa, sen sijaan, että aineisto keskittyisi naisten mahdollisuuksiin estää ja lopettaa itseensä kohdistuva väkivalta. (Heiskanen 2002, 156; Anttila 2007, 21.)

Oma kiinnostukseni aiheeseen liittyy siihen yksinkertaiseen tosiasiaan, että omasta lähipiiristäni löytyy useita naisia, jotka ovat joutuneet väkivallan uhreiksi omassa parisuhteessaan. Minun on ollut vaikea hyväksyä heidän suhtautumistaan kokemaansa väkivaltaan, enkä ole käsittänyt, miksi he eivät ole lopettaneet parisuhdettaan heti ensimmäisen lyönnin jälkeen. Kukaan heistä ei ole myöskään kertonut kokemastaan väkivallasta parisuhteen ollessa vielä voimissaan. Opinnäytteeni kautta halusin päästä lähemmäksi heidän arkeaan väkivallan varjossa ja oppia ymmärtämään naisiin kohdistuvan väkivallan monimutkaista rakennetta ja sen ympärillä olevaa vaikenemisen kulttuuria.

Opinnäytteen tekeminen on täyttänyt tehtävänsä, koska työskentelyprosessin aikana moni asia on avautunut minulle aivan uudesta näkökulmasta. Enää en esi-

merkiksi niin kovasti ihmettele, miksi nainen ei lähde, kun mies lyö. Kaikki ei ole aina niin yksinkertaista ja suoraviivaista, mitä aiemmin luulin. Yhteistyö Kriisikeskus Ankkuripaikk'an kanssa selvensi minulle, mitä käytännön apua ja tukea väkivallan uhriksi joutunut nainen voi Raumalla ja lähikunnissa saada.

Nainen voi joutua väkivallan uhriksi minkä ikäisenä tahansa ja monissa erilaisissa elämänvaiheissa. Niin pienet tytöt kuin ikääntyneet naisetkin saattavat kärsiä väkivallasta, joka kohdistuu heihin perheen, sukulaisten tai elämäkumppanin taholta. Väkivalta voi olla hyvin monimuotoista, aina henkisistä kärsimyksistä hengen menettämiseen asti. Koska asiaa voi tarkastella monesta eri näkökulmasta ja useiden erilaisten ihmissuhteiden kautta, olen omassa opinnäytetyössäni keskittynyt lähinnä heteroparisuhteissa tapahtuvaan naiseen kohdistuvaan väkivaltaan.

2 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MÄÄRITTELYÄ

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhuttaessa tarkoitetaan yleisimmin sukupuoleen liittyvää väkivaltaa, jonka uhreiksi naiset joutuvat tyypillisesti omassa perheessään, sekä muissa sukulaisuus- ja lähisuhteissaan. Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) määrittelyn mukaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on kaikki se, mikä aiheuttaa uhreilleen fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista kärsimystä. Myös väkivallan uhka, kaikenlainen pakottaminen ja vapauden mielivaltainen riistäminen katsotaan YK:n määritelmässä naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi. Tyypillistä on, että väkivallan eri muotoja esiintyy samaan aikaan; henkinen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta kietoutuvat yhteen. Kyseessä on yleismaailmallinen ongelma, jota esiintyy kaikissa yhteiskunnissa ja yhteiskuntaluokissa. (Rautava & Perttu 2002, 28.)

Väkivallalla pyritään aina johonkin päämäärään. Väkivallan käyttäjä haluaa hallita ja kontrolloida uhriaan, esimerkiksi käyttämällä voimakeinoja, pelottelemalla, kiristämällä ja uhkailemalla. Nainen joutuu väkivaltaisessa parisuhteessa usein pakotetuksi johonkin vastoin omaa tahtoaan. Väkivallan keskeisiä tunnusmerkkejä

ovat jatkuva pelko ja uhan tunne, joiden avulla väkivallan tekijä määrittelee sen todellisuuden, jota hänen uhrinsa elää päivästä toiseen. Väkivalta ei tällöin ole yksittäinen teko tai tapahtuma, vaan koko elämää, sen kaikkia osa-alueita läpi-leikkaava ja värittävä tekijä. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 9, 14.)

Naisiin kohdistuvalle väkivallalle on tyypillistä syklinen vaihtelu tekijän mielialojen mukaan. Tämä tarkoittaa väkivaltaa sisältävien ja väkivallattomien ajanjaksojen vaihtelua tietyn kaavan mukaan. Jakson alussa väkivallan tekijän ärtyneisyys parisuhteessa alkaa vähitellen lisääntyä ja jännite suhteessa kasvaa. Riittävästi kasvettuaan jännite purkautuu väkivaltaisena tekona. Väkivaltaisen purkauksen jälkeen seuraa yleensä hyvittelyvaihe, minkä aikana tekijä saattaa hemmotella uhria monin tavoin ja lupaila parempaa huomista. Jonkin ajan kuluttua tapahtumaketju alkaa jälleen alusta. Syklisyytensä lisäksi naisiin kohdistuvalla väkivallalla on tapana eskaloitua eli paheta vuosien aikana. Väkivalta saattaa alkaessaan olla lievää, mutta vuosien varrella tekijä alistaa ja kontrolloi uhriaan yhä selkeämmin ja voimakkaammin. Vaikka fyysinen väkivalta itsessään pysyisi hyvinkin samanlaisena, uhri saattaa kokea väkivallan ja sen uhan yhä kasvavana pelkona. (Säävälä, Pohjoisvirta, Keinänen & Salonen 2006, 20.)

Toisin kuin miehet, jotka joutuvat väkivallan kohteiksi julkisilla paikoilla, naiset kohtaavat väkivaltaa tyypillisesti omassa lähipiirissään. Vaarallisin paikka naiselle on oma koti, ja pahoinpitelijä useimmin se kaikkein läheisin, oma mies, seurustelukumppani tai miespuolinen perheenjäsen. Perinteinen käsitys naisten ja miesten rooleista, kulttuuriin sidotut käsitykset uskollisuudesta ja moraalista saavat aikaan sen, että yleisimmin väkivaltaa esiintyy heterosuhteissa. Väkivalta koskettaa aina myös mahdollisia lapsia. He ovat väkivallan uhreja joko olemalla varsinaisen pahoinpitelyn kohteina, tai olemalla läsnä väkivaltatilanteissa ja elämällä perheen pelon värittämää arkea. (Puhakainen 2004, 43.)

Vuonna 1995 Pekingissä järjestettiin neljäs naisten asemaa koskeva YK:n maailmankonferenssi. Kyseisessä konferenssissa naisiin kohdistuva väkivalta otettiin laajalti huomioon ja sitä tarkasteltiin ihmisoikeuskysymyksenä. Naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, eikä asiaa voida kongressin mukaan tarkastella yksityisasiana, vaikka eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa niin vielä nykyään

tehdäänkin. Kun ongelmasta puhutaan julkisesti, maailmanlaajuinen työ naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi helpottuu ja väkivallan vastustajat ympäri maailmaa voivat tehdä yhteistyötä. (Amnesty International 2006b.)

3 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN ERI MUODOT

3.1 Fyysinen eli ruumiillinen väkivalta

Puhuttaessa naisiin kohdistuvasta väkivallasta tarkoitetaan yleisimmin fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Tämä selittyy sillä, että fyysinen väkivalta on helpoimmin tunnistettava väkivallan muoto. Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi kurittamista, lyömistä, potkimista, tönimistä, erilaisten pakkokeinojen käyttöä, vapaudenriistoa ja hoidettavan kovakouraista käsittelemistä. Vammat, joita fyysisestä väkivallasta seuraa, ovat hyvin moninaisia; mustelmista ja ruhjeista aina pysyviin vaurioihin ja vammoihin, kuten näön, kuulon tai liikuntakyvyn vaurioitumiseen tai menettämiseen. Naisia myös kuolee lähisuhteessa tapahtuneen fyysisen väkivallan uhreina. Raskaana oleva nainen voi pahoinpitelyn seurauksena menettää odottamansa lapsen. (Perttu, Mikkilä, Rauhala & Särkkälä 1999, 9; Lehtonen & Perttu 1999, 37.)

3.2 Psyykinen eli henkinen väkivalta

Väkivallan muodoista yleisin lienee henkinen väkivalta, joka voi olla sekä sanantonta että sanallista. Esimerkiksi nöyryyttäminen, huutaminen, alistaminen, painostaminen, nimittely, pilkkaaminen, pelottelu, vähättely ja uhkailu ovat henkistä väkivaltaa. Fyysisellä väkivallalla uhkailu ja kaikenlainen pelottelu saavat jo yksistään aikaan hyvin ahdistavan ilmapiirin. Tavaroiden heittelemine ja rikkomi-

nen, sekä perheen eläinten kiusaaminen, julma kohtelu ja tappaminen ovat henkisen väkivallan muotoja, jotka ovat henkisen ja fyysisen väkivallan välimaastossa. (Lehtonen & Perttu 1999, 38–39.)

Väkivalta suhteessa alkaa yleensä henkisenä ja sanallisena, mutta muuttuu hyvin usein myöhemmin fyysiseksi. Uhrin elämän jatkuva kontrollointi ja hänen elinpiirinsä rajaaminen, sekä sosiaalisten suhteiden rajoittaminen ovat merkkejä juuri sellaisesta henkisestä väkivallasta, joka suurella todennäköisyydellä muuttuu aikaa myöden fyysiseksi. Kontrollointi ei koskaan jää yksittäiseksi tapahtumaksi, vaan tekijä pyrkii rajoittamaan ja hallitsemaan uhrinsa elämää jatkuvasti. Jo fyysisen väkivallan uhka riittää usein pitämään uhrin tottelevaisena ja nöyränä, eikä varsinaista fyysistä väkivaltaa tarvita. (Lehtonen & Perttu 1999, 38.)

Henkisellä väkivallalla on naisen itsetunnolle tuhoisa vaikutus. Jatkuvalla nimittelemisellä ja alistamisella nainen saadaan luulemaan, että hän on huono, eikä hänestä ole mihinkään. Väkivallan käyttäjä pyrkii usein tilanteeseen, jolloin nainen alkaa epäillä omaa mielenterveyttään ja henkistä tasapainoaan. Vähättelemällä väkivaltaa, tai syyttämällä naista siitä, väkivallan käyttäjä saa uhrinsa kantamaan syyllisyyttä asioista, joihin tämä ei ole syyllinen. Lämmön ja väkivallan jatkuva vaihtelu ja ennalta arvaamattomuus tekee uhrista helposti pelokkaan ja alistuvan, mikä lisää hänen riippuvuuttaan väkivallan tekijästä. (Perttu, Mikkilä, Rauhala & Särkkä 1999, 11.)

3.3 Hengellinen väkivalta

Naisiin kohdistuu väkivaltaa myös uskonnon varjossa, niin sanotuissa uskovissa perheissä. Kirkollisten piirien patriarkalisuus ja miesten valta-asema ovat olleet monesti pohjana naisten alistamiselle kodeissa ja yhteiskunnassa. Pohjana tälle ajattelutavalle on usein ollut tapa tulkita Raamattua näkökulmasta, joka antaa miehelle oikeuden hallita ja alistaa naista. Hengellinen väkivalta voi ilmetä myös toisen ihmisen uskonnollisen vakaumuksen pilkkaamisena ja uskonnon harjoittamisen kieltämisenä. Toisena ääripäänä taas on pakottaminen uskonnon varjolla

johonkin tiettyyn elämäntapaan omine normeineen. (Lehtonen & Perttu 1999, 40.)

3.4 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta on hyvin monimuotoista ja uhriksi joutuneella aina hyvin ahdistavaa ja lamaannuttavaa. Väkivaltainen seksuaalisuus voi ilmetä muun muassa nöyryyttämisenä, nimittelynä, halveksimisena, pahoinpitelynä, koskettelemisena, seksuaalisena ahdisteluna ja raiskauksena. Naisen raiskaaminen ja seksuaalinen pahoinpitely ovat tavallisia parisuhteissa, joissa ilmenee myös muuta väkivaltaa. Nainen joutuukin raiskauksen kohteeksi todennäköisimmin omassa parisuhteessaan tai jonkun itselleen tutun henkilön taholta. Avo- tai avioliitto antaa monien alistamaan ja omistamaan pyrkivien miesten mielestä luvan seksiin silloin, kun he haluavat, naisen mielipiteestä välittämättä. Seksuaalinen väkivalta myös avioliitossa on kuitenkin kriminalisoitu vuonna 1994. Seksuaalinen väkivalta on väkivaltaa siinä kuin muukin pahoinpitely, kyseessä ei ole seksi tai intohimo, vaan vallankäyttö ja uhrin alistaminen. (Lehtonen & Perttu 1999, 42.)

Kulttuurissamme naisiin kohdistuva väkivalta on hyvin usein seksuaalisesti painottunutta. Seksuaalisuus, intohimo ja väkivalta punoutuvat yhteen monin monimutkaisin säikein. Yhteenkietoutuma pitäisi kuitenkin kyetä purkamaan, koska maassamme vuosittain tapetaan ja raiskataan naisia vääristyneen intohimon ja rakkauden vuoksi. Väkivalta ja seksuaalisuus saattavat olla niin sisäkkäisiä ja yhteen sulautuneita, että vääristynyttä, seksuaalisuuteen naamioitunutta väkivaltaa on vaikea tunnistaa. Myös seksuaalisen väkivallan uhriksi parisuhteessa joutunut nainen selittää tapahtuneen usein intohimoksi, joka hetkellisesti riistäytyi hallinnasta. (Husso 2003, 121–122.)

3.5 Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta on yksi vallankäytön ja alistamisen muoto. Nainen voi elää tilanteessa, jossa hänellä ei ole käytössään yhtään rahaa, vaikka perheen varat ovat yhteiset. Rahattomuus edesauttaa väkivallan uhrin riippuvuutta suhteen toisesta osapuolesta ja estää tehokkaasti yrityksen irrottautua suhteesta. Usein suhteessa eletään tilanteessa, jossa taloudellisen väkivallan uhri joutuu selvittämään ja puolustelemaan rahankäyttöään ostos- ja muiden kuittien avulla. (Lehtonen & Perttu 1999, 42.)

Ikääntyneet ihmiset ovat erityisesti vaarassa joutua taloudellisen väkivallan ja hyväksikäytön uhreiksi joko lastensa tai muiden lähisukulaistensa taholta. Heitä voidaan kiristää ja uhkailla fyysisellä väkivallalla. Heidän tulojaan ja omaisuuttaan saatetaan kavaltaa ja käyttää luvatta. Yksi yleisimmistä tilanteista on jo ikääntyneen äidin joutuminen aikuisen poikansa tai jopa lapsenlapsensa taloudellisesti hyväksikäyttämäksi. Erityisen vaikeaksi nämä tilanteet tekee mahdollisimman pitkään jatkuva salailu, koska uhri hyvin usein tuntee häpeää ja syyllisyyttä tilanteesta. (Heinänen 1986, 113.)

3.6 Piilevä väkivalta

Piilevälle väkivallalle on tyypillistä uhkaava ilmapiiri, pelko ja ahdistus. Väkivallan uhri elää jatkuvassa tietoisuudessa siitä, että näkymätön väkivallan uhka saattaa puhjeta toiminnaksi milloin tahansa. Pelon ilmapiiri saa aikaan muutoksia uhrin käyttäytymisessä ja olemuksessa, joita hän saattaa yrittää muokata miellyttääkseen väkivallan tekijää. Piilevä väkivalta aiheuttaa valtavaa stressiä parisuhteessa ja perheessä, koska uhrin energia menee väkivallan tekijän tarkkailuun. Jo yksi väkivallanteko voi tuoda mukanaan pelon tulevista tapahtumista ja niihin mahdollisesti liittyvästä väkivallasta. (Rautava & Perttu 2002, 30.)

3.7 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti

Hoidon ja huolenpidon laiminlyönnissä on kyse avusta riippuvaisen henkilön perustarpeiden hoidon laiminlyönnistä tai hänen jättämisestään yksin pitkäksi aikaa. Uhreja ovat ikääntyneet, lapset ja vammaiset, jotka selviytyäkseen tarvitsevat toisten ihmisten tukea. Kaltoinkohtelu voi olla sekä tahatonta että tahallista. Tahattomaan laiminlyöntiin löytyy usein syy hoitavan henkilön henkilökohtaisista ongelmista, kuten alkoholin liiallisesta käytöstä tai mielenterveydellisistä ja sosiaalisista ongelmista. Lasten kokemaan hoidon ja huolenpidon laiminlyöntiin liittyvät usein riittämättömät vanhemmuuteen liittyvät taidot ja kyvyttömyys vastuunottoon. Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan yksi merkittävä piirre on, että monesti väkivallan tekijät eivät osanneet pitää tekoaan väkivaltana. Esimerkkeinä näistä tapauksista on vaikka hoidettavan ikääntyneen rauhoittaminen lääkityksellä tai hänen sitomisensa sänkyyn. Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti saattaa olla selvästi fyysistä kaltoinkohtelua, mutta myös henkistä hylkäämistä ja unohtamista. Ikääntyneiden kokema laiminlyönti jää usein huomaamatta, koska he eivät halua asettaa vaatimuksia omalle hoidolleen ja kokevat syyllisyyttä nuorempien elämän rajoittamisesta. (Notko 2000, 36–37.)

3.8 Syrjintä

Syrjinnällä loukataan toisen ihmisen oikeuksia ja se luetaankin ihmisoikeusrikokseksi. Syrjintä perustuu usein sukupuoleen, uskontoon rotuun, maailmankatsomukseen, ikään, taloudelliseen asemaan tai sukupuoliseen suuntautumiseen. Eri-laiset vähemmistöryhmät, kuten homoseksuaalit sekä etniset ja kielelliset vähemmistöt joutuvat usein syrjinnän kohteiksi. Vaikka suvaitsevaisuudesta puhutaan paljon, näihin vähemmistöryhmiin kohdistuu kielteisiä asenteita ja ennakkoluuloja yhteiskunnan taholta, mikä saattaa osaltaan oikeuttaa ja alentaa kynnystä käyttää väkivaltaa heitä vastaan. Syrjinnän kohteiksi joutuvat helposti myös ikääntyneet ja vammaiset erilaisissa elämäntilanteissa. Monta kertaa he kokevat itseensä kohdistuneen syrjinnän silkkana väkivaltana. (Lehtonen & Perttu 1999, 45.)

4 VÄKIVALLAN YLEISYYS

4.1 Tilastoinnin ongelmia

Naisiin kohdistuva väkivalta on väkivaltaa, jota ei ole siihen liittyvän salailun vuoksi kyetty tilastoimaan kovinkaan kattavasti. Näin ollen väkivallan todellista laajuutta ei tiedetä, koska viranomaisten tilastot kertovat vain niistä ilmi tulleista tapauksista, joista on tehty ilmoitus. Erilaiset tilastot väkivallan yleisyydestä ovat myös hankalasti vertailtavissa, koska eri tutkimuksissa ja erilaisissa kulttuureissa väkivalta määritellään ja ymmärretään eri tavoin. Tulokseksi saadut luvut kertovat kuitenkin omaa kieltään siitä, että kyseessä on valitettavan yleinen ongelma. Naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirre on, että sen yleisyys pysyy vuosien karttuessa samana, eivätkä väkivaltakokemukset naisen ikääntyessä vähene, kuten miesten kohdalla tapahtuu. Tämä selittyy sillä, että naiset joutuvat väkivallan uhreiksi yleisesti omassa perhe- ja lähipiirissään, kun taas miesten kokema väkivalta on tyypillisesti satunnaista ja jonkun tuntemattoman tekemää. (Nyqvist 2001, 23–25.)

4.2 Arvioita väkivallan laajuudesta

Suomessa on tutkittu ja kartoitettu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kahdella väestökyselyllä, jotka on tehty vuonna 1997 ja vuonna 2005. Näiden kyselyjen perusteella näyttää siltä, ettei naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydessä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Jonkinlaisia muutoksia on kuitenkin havaittavissa väkivallan rakenteessa. Tuloksia vertaillessa tulee ottaa huomioon niiden välillä olevat kahdeksan vuotta, joiden ajalta ei ole tietoa väkivallan kehittymisestä. Vuoden 2005 kysymyksiin oli myös lisätty uusia vastausvaihtoehtoja, jotta piilossa oleva väkivalta saataisiin mahdollisimman hyvin tuotua esille. Jotta kyselyt olisivat vertailukelpoisia, jätettiin uusiin kysymyk-

siin saadut vastaukset huomioimatta. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 14, 135–146.)

Vuoden 1997 kyselyssä 40 prosenttia 18–74 vuotiaista naisista oli joutunut elämänsä aikana vähintään kerran miehen väkivallalla uhkailun kohteeksi tai joutunut kokemaan miehen tekemää fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Vuonna 2005 tehdyllä vertailukelpoisella kyselytutkimuksella tulokseksi saatiin 43,5 prosenttia. Tähän perustuen naisiin kohdistuvan väkivallan voi katsoa jonkin verran lisääntyneen kahdeksan vuoden aikana. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 135–146.)

Kyselytutkimuksessa kysyttiin naisten joutumista väkivallan uhreiksi kolmessa tekijäryhmässä. Ensimmäisessä ryhmässä olivat tuntemattomat tai tutut miehet, joiden kanssa naisella ei ollut intiimiä parisuhdetta. Toiseen ryhmään kuuluivat nykyiset avio- tai avopuolisot, kolmanteen taas entiset kumppanit. Kyselyssä selvisi, että parisuhteen ulkopuolinen väkivalta on jonkin verran lisääntynyt, kun taas nykyisessä parisuhteessa väkivalta on hiukan vähentynyt. Kolmannen ryhmän, eli entisten kumppaneiden tekemä väkivalta oli pysynyt määrällisesti samana. Puolet vastanneista naisista oli joutunut väkivallan uhreiksi entisessä parisuhteessaan, fyysisen väkivallan uhreiksi 45 prosenttia. Myös entisten kumppaneiden väkivallalla uhkailu oli tavallista. Tähän lienee yhtenä syynä eroprosessissa ilmenneet ongelmat, joita mies on yrittänyt ratkaista väkivallan avulla. Korkea lukema kertoo myös siitä, että väkivalta on itsessään ollut syynä moneen eroon. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 135–146.)

Vuonna 1997 oli parisuhteessa elävistä naisista 22 prosenttia joutunut väkivallan kohteeksi puolisonsa taholta ainakin kerran. Viimeisen vuoden ajalta luku oli yhdeksän prosenttia. Vuonna 2005 vastaavat lukemat olivat 20 prosenttia ja kahdeksan prosenttia. Tähän perustuen voi katsoa väkivallan parisuhteissa hieman vähentyneen. Vakavan, vammaan johtaneen fyysisen väkivallan on myös todettu vähentyneen. Ristiriita on ilmeinen sen tosiasian kanssa, että poliisiin tietoon tullut väkivalta taas on lisääntynyt. Syinä tähän saattavat olla poliisin kirjaamiskäytännön tehostuminen, lievän väkivallan ja uhkailun lisääntyminen, sekä väkivaltailmoitusten lisääntyminen. Ikäryhmittäin tarkasteltuna väkivalta parisuhteissa on eni-

ten vähentynyt 25–34-vuotiaiden kohdalla, kun taas nuorien, 18–24-vuotiaiden kohdalla se on jonkin verran lisääntynyt. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 135–146.)

Sukupuolinen häirintä ja ahdistelu, joksi määritellään miehen ei-toivottu, yksipuolinen ja painostusta sisältävä seksuaalinen käyttäytyminen, on vuosien 1997 ja 2005 välillä jonkin verran kasvanut. Vuonna 1997 häirintää oli kokenut 20 prosenttia kyselyyn vastanneista, vuonna 2005 taas 22 prosenttia. Häiritsijä oli suurimmassa osassa tapauksia naiselle tuntematon. Sukupuolisen häirinnän yleistymisen yhtenä syynä voi olla kulttuurimme lisääntynyt seksualisoituminen, joka on tuonut mukanaan näitä ikäviä lieveilmiöitä. Myös naiset tunnistavat ja ilmoittavat nykyisin helpommin seksuaalisesta häirinnästä. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 135–146.)

Kansainvälinen vertailu eri maiden kesken on hankalaa, koska väkivallan kirjauksista vaihtelevat maittain. Suomen tilannetta verrataan yleensä muiden Pohjoismaiden tilanteeseen sekä muihin pieniin Länsi-Euroopan maihin. Kansainvälinen vertailu onnistuu parhaiten tutkimalla eri maiden väkivaltakuolemia, koska ne tilastoidaan eri maissa liki samalla tavalla. Suomessa naisten väkivaltakuolemat ovat huomattavasti yleisempiä kuin muualla Länsi-Euroopassa. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomessa kuolee naisia väkivallan uhreina kaksi kertaa yleisemmin. Syitä tähän on hyvin vaikea löytää ja selittää. Vuosina 2000–2004 väkivallan uhreina kuoli 39 naista, heistä 17 parisuhdeväkivallan seurauksena. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että sekä naisten ja miesten väkivaltaiset kuolemat ovat meillä vähenemässä. Syinä saattavat osaltaan olla väestön ikääntyminen ja elinolojen parantuminen. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006, 135–146.)

5 ERILAISIA VÄKIVALLAN SELITYSMALLEJA

Väkivaltaista käyttäytymistä on aina yritetty selittää monin eri tavoin. Syitä yksilön tai ryhmän väkivaltakäyttäytymiselle on etsitty niin itse yksilöstä, pienryhmästä kuin myös yhteisön rakenteesta. Ongelmaksi eri selitysmallien ja teorioiden kohdalla muodostuu kuitenkin se, että jokainen niistä lähestyy ja selittää väkivaltaa omasta näkökulmastaan käsin. Väkivalta nähdään tällöin juuri tietynlaisena syy-seuraus-tapahtumana, mikä taas määrittää melko tarkasti tarvittavat toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi. Tällä tavalla asiaa lähestyttäessä on vaarana, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yritetään ratkaista vain yhden, tietyn teorian puitteissa. Naisiin kohdistuva väkivalta on kuitenkin niin monimuotoinen ja vaikea ongelma, että sen vähentämiseksi tarvitaan laajalti tietoa ja käytännön osaamista monien eri ammattialojen, selitysmallien ja teorioiden piiristä. Voidaankin pitää järkevänä lähestymistapaa, että ei ole yhtä ja oikeaa teoriaa, kun mietitään erilaisia väkivallan selitysmalleja. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 1992, 27.)

5.1 Evoluutiopsykologinen selitysmalli

Hormonaalinen eritystoiminta on erilaista miehillä ja naisilla. Raskaudenaikaisen miessukupuolihormonin eli testosteronin erityksen katsotaan aiheuttavan poikasikiöiden aivoihin rakenteellisia muutoksia, mikä joidenkin selitysmallien mukaan lisää miesten taipumusta käyttää väkivaltaa. Testosteronia on miesten veressä paljon enemmän kuin naissukuhormonia eli estrogeenia. Naisilla taas näiden hormonien pitoisuuden ovat päinvastoin. Testosteroni saattaa nykytietämyksen mukaan altistaa joissakin tilanteissa väkivallan käytölle. Evoluutioteorioiden mukaan väkivaltainen käyttäytyminen siirtyy ihmisen geeneissä sukupolvelta toiselle. Mies on tämän teorian mukaan säilyttänyt väkivaltaisen käyttäytymisen, jotta on saanut pitää oikeuden naisen lisääntymiskykyyn ja sen säätelyyn. Kyseessä on siis luonnonvalinta. Kilpailussa muita miehiä vastaan fyysinen voima ja väkivalta ovat antaneet etulyöntiaseman. Evolutionistinen lähestymistapa selittää miesten väki-

valta-alttiutta myös tarpeella suojella perhettä ja yhteisöä muiden yhteisöjen hyökkäyksiä vastaan. Nainen taas on tämän selitysmallin mukaan vuosituhansien aikana kehittynyt hoivaavammaksi ja empaattisemmaksi yksilöksi siitä syystä, että hänellä ovat aina olleet lapset ympärillään ja lähellään. (Säävälä, Pohjoisvirta, Keinänen & Salonen 2006, 26–27.)

5.2 Psykopatologinen selitysmalli

Psykopatologisessa selitysmallissa katsotaan, että yksilön väkivaltainen käyttäytyminen selittyy paljolti tämän persoonallisuuden piirteillä. Tämän selitysmallin puitteissa väkivaltaongelma yksilöidään ja siihen etsitään ratkaisua toimenpiteistä, joiden avulla voidaan vaikuttaa nimenomaan yksilöön. Väkivallan tekijän käyttäytymisen katsotaan poikkeavan normaalista, yhteiskuntamme hyväksymästä tavasta toimia ja käyttäytyä. Synä väkivaltaiseen käyttäytymiseen pidetään erilaisia persoonallisuuden häiriöitä, lapsuuden vaikeita kokemuksia, aivojen biologisia toimintahäiriöitä, alkoholiongelmaa, huumeiden käyttöä ja mielenterveysongelmia. Psykopatologinen lähestymistapa on kiinnittänyt huomiota myös väkivallan uhrin persoonaan. Tämän on usein katsottu olevan neuroottinen, henkisesti sairas, passiivinen, dominoiva, tunnekylmä ja masokistinen. Vaikka kyseiset piirteet uhrin persoonallisuudessa ja käyttäytymisessä ovat usein juuri väkivallan aiheuttamia henkisen trauman oireita, psykopatologisessa selitysmallissa väkivallan kohteen on ajateltu itse näillä luonteenpiirteillään aiheuttaneen uhriksi joutumisensa. Parisuhteessa sen osapuolien huono itsetunto, sairaaloinen riippuvuus toisesta, opittu avuttomuus ja vallan epätasapaino on nähty tekijöinä, jotka ylläpitävät väkivaltaista parisuhdetta. (Ojuri 2004, 23; Rautava & Perttu 2002, 30–31.)

5.3 Sosiaalipsykologiset selitysmallit

Sosiaalipsykologisissa selitysmalleissa huomio kiinnitetään yksilön, perheen ja ympäröivän yhteiskunnan väliseen vuorovaikutusjärjestelmään. Yksilön käyttäy-

tyminen tapahtuu aina jossakin sosiaalisessa tilanteessa ja ympäristössä, ei irrallisena ja erillisenä tapahtumana. Erilaiset vuorovaikutusongelmat yksilön ja häntä ympäröivien eri tahojen välillä aiheuttavat väkivaltaista käyttäytymistä. Sosiaali-psykologisiin selitysmalleihin kuuluvassa perhedynaamisessa selitysmallissa väkivaltainen käyttäytyminen kumppania kohtaan nähdään heijastumana perheen ja parisuhteen erilaisista ongelmista. Erityisesti kommunikoinnissa ja vuorovaikutuksessa ilmenevät ongelmat, sekä kilpailu vallankäytöstä perheen sisällä voivat aiheuttaa väkivaltaista käyttäytymistä. Perhedynaaminen selitysmallin ongelmana on siihen sisältyvä näkemys, että myös väkivallan uhri on oman kommunikointinsa osalta vastuussa ilmenneestä väkivallasta. Väkivaltaista käyttäytymistä pyritään ymmärtämään, mikä aiheuttaa uhrin syyllistymistä ja vastuun siirtymistä väkivallan tekijältä myös väkivallan uhrille. (Rautava & Perttu 2002, 34; Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 1992, 29.)

5.4 Sosiaalisen oppimisen selitysmalli

Sosiaalisen oppimisen selitysmallin mukaan syy väkivaltaiseen käyttäytymiseen löytyy yksilön ulkopuolelta. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsuuden kokemukseen ja siihen, onko väkivalta ollut läsnä jo lapsuudenkodissa. Väkivaltaisuus on opittua käyttäytymistä ja malli väkivallan käyttämiseen ongelmanratkaisumenetelmänä tulee jo lapsuudesta. Väkivallan käyttäytymisen malli saatetaan oppia myös muualta kuin kotoa. Sosiaalisen oppimisen selitysmallin mukaan väkivaltainen käyttäytyminen on sukupolvisyklisiä, eli se periytyy sukupolvelta toiselle. Väkivalta heijastuu myös muihin perhesuhteisiin, kuten esimerkiksi sisaruksiin tai isovanhempiin. Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen voivat myös osassa tapauksista lisätä väkivaltaista käyttäytymistä. Kritiikkiä tämän selitysmallin yksipuolinen korostaminen on saanut väkivallan tekijän vastuullisuuden aliarvioimisesta. Vaikka malli väkivaltaiseen reagoimiseen saattaa tulla jo lapsuudesta, ei se poista aikuisen vastuuta omasta käyttäytymisestään. Väkivallan käyttäminen on aina valinta. (Nyqvist 2001, 23.)

5.5 Sosiokulttuuriset selitysmallit

Sosiokulttuuriset selitysmallit etsivät syitä väkivaltaiseen käyttäytymiseen yhteiskunnan rakenteista ja tätä kautta vallan epätasa-arvoisesta jakautumisesta miehen ja naisen välillä. Tämä epätasapaino heijastuu myös yksilötasolle miehen ja naisen väliseen suhteeseen. Patriarkalisessa yhteiskunnassa, jossa valta ja kontrolli kuuluvat miehelle, väkivalta selitetään mielellään tyttöjen ja poikien sukupuolirooleihin liittyvien odotusten kautta. Eri sukupuolet oppivat tietynlaisen tavan käyttäytyä ja reagoida erilaisissa tilanteissa sosialisoinnin kautta. Kovuus, voima ja kontrolli katsotaan miehisiksi piirteiksi, joita mies vahvistaa väkivaltaisella käyttäytymisellä ja seksuaalisella väkivallalla. Jos mies ei kykene täyttämään yhteiskunnan häneen kohdistamia odotuksia, seurauksena saattaa olla turhautuminen, mikä helposti purkautuu väkivaltaisena käyttäytymisenä. Myös yhteiskuntaa ja sen kulttuuriin kuuluvia arvoja, asenteita ja normeja tarkastellaan niiden mahdollisessa yhteydessä ilmenevään väkivaltaan. Sosiokulttuurisissa selitysmalleissa syy väkivaltaan löydetään yksilön ulkopuolelta. (Nyqvist 2001, 23; Ojuri 2004, 24; Rautava & Perttu 2002, 33–34.)

5.6 Feministinen selitysmalli

Feministinen selitysmalli kuuluu sosiokulttuurisiin selitysmalleihin, mutta se korostaa erityisesti patriarkalaisen yhteiskunnan rakenteellista väkivaltaa naisia kohtaan. Tämän selitysmallin mukaan naisiin kohdistuva väkivalta löytää oikeutuksensa kulttuuriin sidotuista asenteista ja normeista, jotka hyväksyvät miesten käyttämän väkivallan ja tekevät naisista alistettuja. Feministinen näkemys korostaa naisten oikeutta väkivallattomaan elämään ja näkee siihen vaikuttavina tekijöinä yksilön muuttumisen, eron väkivaltaisesta partnerista sekä naisen sosiaalisen ja taloudellisen itsenäisyyden. Radikaali feministinen selitysmalli näkee naiset alistettuina sekä yksityiselämässään että yleisesti yhteiskunnassa. Naisiin kohdistuva väkivalta ei ole irrallinen ja yksittäinen teko, vaan sitä tulee aina tarkastella sosiaalisessa ympäristössään. Väkivalta on yksi niistä tavoista, jolla miehet joukkona pyrkivät naisia alistamaan ja kontrolloimaan. Feministinen näkemys korostaa

naisen oman kokemuksen esiintuomista yrityksissä ymmärtää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Naiset eivät ole vain avuttomia väkivallan uhreja, vaan he ovat myös rohkeita selviytyjiä. Väkivallan uhriksi joutuneen naisen auttamisessa lähtökohtana ovat hänen omaamiensa voimavarojen löytäminen ja käyttäminen. (Ojuri 2004, 25–27; Nyqvist 2001, 23.)

5.7 Sosiaalisen kontrollin selitysmalli

Yksilön uskotaan käyttäytyvän väkivaltaisesti ja yhteiskunnan kannalta epäsoveliaalla tavalla, ellei sitä estetä tehokkaan kontrollijärjestelmän avulla. Ihmisen käyttäytymistä ohjaavat sekä palkkioiden tavoittelu että rangaistuksien välttäminen. Kun ajatusta sovelletaan perheyhteisöön, miehen ajatellaan käyttävän väkivaltaa sen vuoksi, että sillä hän saavuttaa suurempia etuja kuin mitä ilmitulevat haitat ovat. Parisuhdeväkivallalla ei nähdä olevan ulkoista kontrollia. Yksilön ulkopuolelta tuleva kontrolli jakautuu kahtia: epäviralliseen, sosiaaliseen kontrolliin, jota edustavat perhe ja naapurusto, sekä viralliseen kontrolliin, jonka toteuttajina toimivat esimerkiksi poliisi ja sosiaalitoimi. Virallisen kontrollin taholta tavoitteena on estää väkivallanteot jo ennakolta. (Laapio 2005, 28; Lehtonen & Perttu 1999, 29.)

6 VÄKIVALLAN SEURAUKSET

6.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan taloudelliset seuraukset

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta aiheutuu yhteiskunnalle paljon kustannuksia ja työtä. Poliisi, sosiaalitoimi ja terveydenhuolto työllistyvät sekä väkivallan uhrin että väkivallan tekijän taholta. Väkivallan uhri saattaa olla työkyvytön pitkään ja

hän voi joutua olemaan poissa työpaikaltaan useaan otteeseen. Selvitäkseen fyysisistä ja henkisistä vammoista hän tarvitsee sosiaali- ja terveydenhuoltoapuolen palveluja erilaisten kriisi- ja terapiapalveluiden muodossa. Myös väkivallan tekijä tarvitsee apua kyetäkseen tulevaisuudessa väkivallattomaan elämään. Väkiältä lisää myös oikeuslaitoksen kuormitusta sekä työtä. Kustannuksia kertyy muun muassa oikeusavustajan palkkioista sekä oikeudenkäyntikuluista. Tilastokeskus on tehnyt tutkimuksen, jonka mukaan väkivallasta aiheutuvat kustannukset ovat sosiaali- ja terveydenhuollon alueella noin 21,5 miljoonaa euroa ja oikeussektorilla noin 26,5 miljoonaa euroa. (Ewalds 2005, 14.)

Vaikka erilaiset tilastot pyrkivät antamaan jonkinlaista kuvaa väkivallasta aiheutuneista kustannuksista, ne pystyvät valottamaan vain asian taloudellista puolta. Tilastojen ongelmana on myös se, että niiden esiin tuomissa kustannuksissa ovat mukana vain ne naiset, jotka ovat hakeneet virallista apua. Todelliset kustannukset jäävät piiloon, koska ne tahot, joista naiset apua hakevat, eivät tunnista väkivallan uhreja. Vähitellen yhteiskunnassamme on havahduttu siihen tosiasiaan, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa pitää tarkastella laajemmasta näkökulmasta, kuin vain pelkkiä kustannuslaskelmia seuraten. Väkivallan seuraukset vaikuttavat laajalti sekä naisen että hänen läheistensä elämänlaatuun. (Hautamäki 1997, 36; Rautava & Perttu 2002, 43.)

6.2 Fyysiset seuraukset

Fyysisiin seurauksiin kuuluvat erilaiset fyysiset vammat ja vauriot, joita pahoinpitely aiheuttaa. Uhrilla voi olla mustelmia, murtumia ja jopa sisäelinten vaurioita. Vammoja esiintyy usein erityisesti suun ja hampaiden, sekä kasvojen, kaulan, hiuspohjan ja käsi- ja olkavarsien alueella. Seksuaalinen väkivalta aiheuttaa uhrilleen usein pitkäkestoisia, seksuaalisuuteen liittyviä ongelmia ja ahdistusta. Vaikeuksia saattaa ilmetä vuosia myöhemmin lääkärin vastaanotolla, kun naiselle pitää tehdä lantion alueen tutkimuksia. Erilaiset toistuvat infektiot, ei-toivottu raskaus ja abortti, raskaudenaikaiset ongelmat ja keskenmeno liittyvät usein seksuaalisen väkivallan seurauksiin. Uhri myös kärsii yleensä voimakkaista kivuista ja veren-

vuodosta heti väkivallanteon jälkeen. Päänsärky, sydänoireet, huimaus, vapaina, hikoilu, uniongelmat, syömishäiriöt ja erilaiset sokkireaktiot ovat tyypillisiä fyysisiä seurauksia väkivallan uhreilla. Ne saattavat varjostaa uhrin elämää hyvinkin pitkään, ja jotkut oireista voivat jäädä myös pysyviksi. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 58.)

6.3 Psyykkiset ja psykososiaaliset seuraukset

Väkivalta vaurioittaa uhrin itsetuntoa ja saattaa rikkoa hänen minäkuvaansa. Uhrin perusturvallisuus järkkyy ja hän menettää tunteen omasta koskemattomuudestaan. Väkivalta vaikuttaa uhrin tunne-elämään, hän tuntee pelkoa, vihaa, ahdistusta ja syyllisyyttä tilanteesta. Uhri saattaa masentua ja ahdistua, eikä hän näe tulevaisuudessa mitään toivoa, vaan vaipuu epätoivoon. Tunnetilojen vaihtelu äärimmäisyydestä toiseen ja elämönhallinnan menettämisen tunne heikentävät uhrin toimintakykyä ja saattavat tehdä hänestä passiivisen ja välinpitämättömän. Ilman riittävää ja asiantuntevaa tukea väkivallan uhrilla on riski ajautua lääkkeiden ja alkoholin liikakäyttöön, mikä taas osaltaan altistaa itsetuhoisille ajatuksille ja käyttäytymiselle. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 20.)

Psyykkinen trauma on yksi väkivallan psyykkisistä seurauksista. Trauma merkitsee henkistä tai fyysistä vauriota tai haavaa. Psyykkinen trauma seuraa ylivoimaisesta ja hallitsemattomasta tapahtumasta, johtaen usein avuttomuuden ja haavoittuvuuden tunteisiin. Uhri kokee usein tapahtuman olleen itselleen hengenvaarallinen ja hänellä on monesti fyysisiä vammoja. Traumaattinen tapahtuma on ennakkoimaton ja yllättävä, eikä siihen voi valmistautua edeltäkäs in. Traumaa jaotellaan kahteen eri ryhmään, joista traumatyyppi 1 pitää sisällään yksittäisiä kokemuksia, esimerkkeinä vaikkapa tulipalo, onnettomuus, läheisen kuolema ja yksittäinen väkivaltakokemus. Traumatyyppi 2:een kuuluu taas toistuvia ja kertautuvia kokemuksia, kuten esimerkiksi parisuhdeväkivalta ja lasten pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Yksittäinen traumaattinen kokemus aiheuttaa äkillisiä ja akuutteja stressireaktioita, jotka kuitenkin tavallisesti väistyvät viimeistään muutamien viikkojen kuluttua traumaattisesta tapahtumasta. Toistuvat traumaattiset

kokemukset aiheuttavat pitkän aikavälin ongelmia, jotka tulevat ilmi uhrin käyttäytymisessä, tunteiden käsittelyn alueella ja somaattisina oireina ja sairauksina. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 58–59; Rautava & Perttu 2002, 50–55.)

6.4 Sosiaaliset seuraukset

Väkivalta vaikuttaa uhrin käyttäytymiseen ja hän saattaa muuttua alistuvaksi, hermostuneeksi ja epävarmaksi. Uhri saattaa muuttua vihamieliseksi muita lähiympäristön ihmisiä kohtaan, tai toisaalta käyttäytyä täysin tunteettomasti. Väkivallan tekijän tullessa paikalle uhrin käyttäytyminen usein muuttuu ja hän usein pysyttelee pahoinpitelijänsä lähellä. Uhrin elinpiiri kapenee yleensä entisestään ja hänen sosiaaliset suhteensa vähenevät. Uhri perheineen eristäytyy ja yhteydenpito sukulaisiin saattaa katketa kokonaan. Työelämään osallistuminen voi olla rajoitettua ja valvottua, mikä lisää entisestään uhrin riippuvuutta alistajastaan. Jos väkivallan tekijä vaatii uhria jättämään työnsä, seurauksena on taloudellisia ongelmia ja entistä syvempää syrjäytyneisyyttä. Myös ympäristö usein muuttaa huomaamattaan suhtautumistaan uhriin ja tämän perheeseen, mikä lisää yksinäisyyttä ja toivottomuuden tunteita. Kiristynyt ilmapiiri ja perheen sulkeutuneisuus ajavat monesti pois sinnikkäimmätkin avuntarjoajat. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 59.)

7 VÄKIVALTAAN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

7.1 Lainsäädäntö ja parisuhteessa tapahtuva väkivalta

Suomen valtion laeista ei vielä löydy erityislainsäädäntöä koskien parisuhteessa tai perheessä tapahtuvaa väkivaltaa. Säädökset löytyvät lähinnä rikos- ja sosiaalilainsäädännön parista ja naisiin kohdistuva väkivalta sijoittuukin lainsäädännön

suhteen jonnekin näiden välimaastoon. Suomen perustuslaista löytyy kuitenkin perusta naisen oikeudelle väkivallattomaan elämään. Siellä määritellään oikeus yhdenvertaisuuteen, oikeus elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen sekä oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. (Suomen perustuslaki 731/1999 7 §) Oikeuslaitoksen käsitys väkivallasta on kuitenkin yhä edelleen varsin suppea ja ruumiillista väkivaltaa korostava. Tapahtuneen väkivallan toteaminen ja tekijän rangaikseminen vaativat perustakseen riittävän ja vahvan näytön. Lainsäädäntö määrittää osaltaan yhteiskunnassamme yksityisen elämän ja julkisuuden rajaa. Lainsäädännön avulla on näin ollen myös mahdollisuus puuttua yksityisiksi miellettyihin, mutta kuitenkin yhteiskunnallisesti yleisesti tiedettyihin ja vaiettuihin asioihin ja ilmiöihin. Parisuhteessa tapahtuva, naisiin kohdistuva väkivalta sivuaa oikeudellista, sosiaalista, eettistä ja moraalista puolta ihmisyydessämme. (Laine 2005, 27–29.)

7.2 Rikoslain uudistuksen merkitys

Ihmisoikeudet, ja sitä kautta myös oikeusturva, kuuluvat kaikille ihmisille. Väkivallan käyttö toista ihmistä vastaan rikkoo uhrin ihmisoikeuksia ja hänen oikeuttaan turvalliseen elämään. Ympäri maailmaa on havahduttu siihen tosiasiaan, että väkivalta perheiden sisällä on hyvin yleistä. Perheessä ja parisuhteessa tapahtuva väkivalta tuomitaan hyvin yleisesti kaikkialla maailmassa ja tämän väkivallan vakavuutta ja rikosluonnetta halutaan korostaa. Myös Suomessa määritellään perheen tai parisuhteen sisäinen väkivalta rikokseksi. (Nurmi & Helander 2002, 29–30)

Rikoslaki muuttui Suomessa 1.9.1995. Tämän muutoksen myötä perheen sisällä tai parisuhteessa tapahtuva väkivalta ei enää ole yksityisasia, vaan myös kotona tapahtuneet pahoinpitelyt tulivat virallisen syytteen alaisiksi. (Rikoslain 578/1995 luku 21 henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista) Laissa jaetaan pahoinpitelyt kolmeen eri ryhmään: lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Näistä lievä pahoinpitely on asianomistajarikos, mikä tarkoittaa sitä, että uhrin on

vaadittava pahoinpitelijälleen rangaistusta rikoksesta. (Nurmi & Helander 2002, 29–30.)

Lievä pahoinpitely määritellään väkivallaksi, josta ei jää fyysisiä vammoja tai sairautta. Pelkät fyysiset vammat eivät kuitenkaan määrää pahoinpitelyn astetta, vaan määrittämiseen vaikuttavat myös se, millä tavalla rikos on tehty, sekä teon aiheuttama henkinen kärsimys. Rajanveto lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn välillä on vaikea, mutta yleisesti pahoinpitelyksi määritetään teko, josta jää näkyviä fyysisiä vammoja. Törkeä pahoinpitely taas aiheuttaa vakavan fyysisen vamman, sairauden tai hengenvaarallisen tilan. Rikos tehdään erityisen raa'alla tavalla ja siinä käytetään ampuma- tai teräasetta tai jotakin muuta niihin rinnastettavaa välinettä. Pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia. Niissä poliisi ja syyttäjät ovat yhteiskunnan edustajia sekä rikoksen tutkinnassa että syytteen nostamisessa. Rikoslaki määrää kuitenkin kaikki alle 15-vuotiaisiin kohdistuneet pahoinpitelyt virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Myös lapsen kohdistuva seksuaalinen väkivalta katsotaan aina rikokseksi. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 82–85, 87; Nurmi & Helander 2002, 29–30.)

Rikoslain uudistuksen myötä syyttäjät pystyy nostamaan syytteen kotona tapahtuneesta väkivallasta ilman uhrin suostumusta. Ainoastaan lieväksi katsottu pahoinpitely on asianomistajarikos, jolloin väkivallan uhrin on itse vaadittava väkivallan tekijää vastuuseen teostaan. Rikoslain uudistus takaa sen, että syyte pahoinpitelijää vastaan voidaan nostaa, vaikka väkivallan uhri tekijän painostuksen vuoksi haluaisikin syytteestä luopua. Uudistetulla rikoslailta halutaan selvästi osoittaa, että myös kotona tapahtuva väkivalta on rikos, johon puututaan yhteiskunnan taholta. Tavoitteena on ollut myös tuoda julki se tosiasia, että kotona tai parisuhhteessa tapahtuva väkivalta on yhtä vakava rikos kuin muualla yhteiskunnassa tapahtuva väkivalta. Näin ollen myös parisuhde- ja perheväkivallasta seuraavat rikosoikeudelliset seuraamukset ovat verrattavissa muista väkivaltarikoksista lanteuttuihin rangaistuksiin. (Nurmi & Helander 2002, 29.)

Vaikka poliisin tietoon tulee entistä enemmän parisuhdeväkivaltaa ja rikosilmoituksia tehdään runsaasti, vain vajaa puolet syyttäjälle edenneistä naisiin kohdistuvista väkivaltatapauksista päättyy oikeuskäsittelyyn. Yhtenä syynä tähän on se,

että uhrin vakaasta tahdosta esittämä pyyntö asian tutkinnan keskeyttämisestä lopettaa yleensä poliisin toimet jutun tiimoilta. Näin voidaan toimia kuitenkin vain silloin, kun kyseessä on lievä pahoinpitely. Huomionarvoinen seikka on, että nykyisin pahoinpitely tulkitaan lieväksi useammin kuin viisi vuotta sitten. Jopa uhrin tajuttomuuteen tai luiden katkeamiseen johtaneita väkivallantekoja saatetaan pitää lievinä. Parisuhteessa tapahtuneet pahoinpitelyt tulkitaan valitettavan yleisesti lievemiksi kuin vastaavat tapaukset muualla yhteiskunnassa – myös poliisin ja syyttäjän taholta. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 138–139.)

7.3 Seksuaalirikoslaki

Uudistettu seksuaalirikoslaki astui voimaan 1.1.1999. Uudistuksen myötä seksuaalirikokset jaetaan kolmeen eri ryhmään: pakottaminen sukupuoliyhteyteen, raiskaus ja törkeä raiskaus. Näistä ensimmäinen, sukupuoliyhteyteen pakottaminen, katsotaan yleensä asianomistajarikokseksi, jossa on uhrin tehtävä rikosilmoitus ja vaadittava rikoksen tekijälle rangaistusta. Raiskaus ja törkeä raiskaus taas ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia. Avioliitossa tapahtuva raiskaus kriminalisoitiin Suomessa 1994, mikä tarkoittaa, että niitä käsitellään ja niistä rangaistaan samoin kuin muitakin seksuaalirikoksia. Avioliitto ei näin ollen anna miehelle omistusoikeutta naisen seksuaalisuuteen tai hänen kehoonsa. Seksuaalirikoksen kohteeksi joutuminen on uhrille hyvin nöyryyttävää ja haavoittavaa, mikä tekee näistä rikoksista usein piilorikollisuutta. Uhri tuntee tapahtuneesta häpeää ja syyllisyyttä, eikä halua julkituoda sitä seikkaa, että hänen ruumiillista koskemattomuuttaan on loukattu. Asian käsittelyä vaikeuttaa myös monien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kyvyttömyys puhua avoimesti seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ja ongelmista. (Lehtonen & Perttu 1999, 125.)

7.4 Lähestymiskielto

Laki lähestymiskiellosta astui voimaan 1.1.1999. Edellytyksenä lähestymiskiellon määräämiselle on perusteltu epäily siitä, että kieltoon määrättävä voi vakavasti uhata suojattavan henkilön henkeä, terveyttä, vapautta tai muuten häiritä vakavasti tämän elämää. Lakia käytetään eniten pari ja perhesuhteissa tapahtuvan väkivallan ehkäisyssä, mutta myös oikeuskäsittelyjen todistajia, sekä iäkkäitä, lastensa väkivaltaisen käyttäytymisen kohteiksi joutuneita vanhempia, voidaan suojata lähestymiskiellolla. Lähestymiskieltoa voi hakea itsensä uhatuksi tunteva henkilö, mutta joissakin tapauksissa myös syyttäjä, poliisi tai sosiaaliviranomainen. Tällöin on usein kyseessä uhrin voimakas pelko kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan. (Koski 1999, 18.)

Lähestymiskielto voi olla joko perusmuotoinen tai laajennettu. Perusmuotoiseen lähestymiskieltoon sisältyy vaatimus siitä, että kieltoon määrätty ei saa ottaa yhteyttä tai tavata suojattavaa henkilöä, eikä hän saa myöskään seurata tai tarkkailla tätä. Perusmuotoiseen lähestymiskieltoon sisältyvät tarkat määräykset kiellon sisällöstä. Kielto saattaa olla hyvinkin yksityiskohtainen ja sisältää esimerkiksi määräyksiä sähköpostin, tekstiviestien tai puhelujen käytöstä. Käsitettä laajennettu lähestymiskielto käytetään silloin, kun kielto sisältää tarkkoja määräyksiä kiellon saajan oleskelusta suojatun kodin, loma-asunnon tai työpaikan lähellä. Vaikka suojatun asuinpaikka olisi salainen, lähestymiskielto voidaan kuitenkin antaa, koska kiellettyjä paikkoja ei tarvitse täsmentää. Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan langettaa tapauksessa, kun uhkaaja ja suojattu asuvat yhteisessä asunnossa. Kiellon saajan on poistuttava asunnosta, eikä hän saa palata takaisin. Lähestymiskiellon määrää kärjäoikeus, mutta väliaikaisen kiellon voi määrätä myös esimiesasemassa oleva poliisi. Sekä perusmuotoinen että laajennettu lähestymiskielto voidaan määrätä yhdeksi vuodeksi ja niitä voidaan pidentää kahdella vuodella. Perheen sisäinen lähestymiskielto määrätään aina kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Lähestymiskieltoa rikkonutta rangaistaan yleisimmin sakoilla, mutta kiellon rikkomisesta voi myös seurata enimmillään vuoden vankeusrangaistus. (Koski 1999, 18; Niemi-Kiesiläinen 2004, 242–244.)

7.5 Sovittelu

Useissa tapauksissa, kun pari- tai perheväkivaltatapauksessa on päädytty syyttämättä jättämiseen, rikoksen uhrille ja tekijälle ehdotetaan sovittelua. Sovittelun järjestäjänä on yleensä kunta ja toiminta järjestetään sosiaalihuollon alaisena. Kunta voi myös ostaa sovittelua toiselta kunnalta tai sovittelua järjestäviltä yhdistyksiltä. Sovittelutoimintaa ei säätele mikään laki, vaan se perustuu sekä uhrin että väkivallan tekijän vapaaehtoisuuteen. Sovittelijat tekevät työtään vapaaehtoispuhjalta ja he saavat tehtävänsä asiaankuuluvan koulutuksen. Sovittelun ehdottajana voi olla poliisi esitutinnan yhteydessä tai syyttäjä syyteharkinnan yhteydessä. Sovittelun avulla vältetään rikosoikeudellinen prosessi ja rikoksen tekijä välttää lain määräämät seuraamukset. Myös poliisin ja syyttäjän työtaakka pienenee. Taustalla on usein ajatus, että sovittelun myötä asianosaiset voivat keskustella suhteestaan ja siihen liittyvistä ongelmista niin syvällisesti ja rakentavasti, että väkivalta mahdollisesti loppuu kyseisestä suhteesta kokonaan. (Lehtonen & Perttu 1999, 131–134; Niemi-Kiesiläinen 2004, 158–160.)

Sovittelun soveltuvuutta parisuhde- tai perheväkivaltatapauksien ratkaisuun on kuitenkin kyseenalaistettu, koska sovittelun nähdään hämärtävän kyseisen väkivallan rikosluonnetta. Sovittelun seurauksena tekijä kun ei saa teostaan minkäänlaista virallista rangaistusta. Sovittelua voidaan myös pitää yhtenä niistä tilanteista, joissa väkivallan tekijällä on mahdollisuus kontrolloida uhriaan. Sovittelu edellyttää onnistuakseen tasa-arvoista neuvotteluasemaa, minkä ei nähdä onnistuvan tilanteessa, jossa toinen osapuoli käyttää fyysistä väkivaltaa. Väkivallan tekijä pystyy usein katseellaan, eleillään ja äänenpainollaan kontrolloimaan ja ohjailemaan uhrin käyttäytymistä ja suhtautumista. (Lehtonen & Perttu 1999, 131–134; Niemi-Kiesiläinen 2004, 158–160.)

Onnistuakseen sovittelu vaatii selkeät kriteerit ja ehdot, joiden mukaan toimitaan. Väkivallan tekijän sitoutumista ja motivaatiota sovitteluun on mahdollisuuksien mukaan selvitettävä ja uhrille on taattava mahdollisuus kahdenkeskiseen keskusteluun sovittelijan kanssa ennen sovittelutilannetta. Tällöin tulee selvittää, että hän tietää, mitä sovittelu hänelle ja väkivallan tekijälle merkitsee. Sovitteluun osallistumisen tulee olla väkivallan uhrille vapaaehtoista, eikä hänen tule osallistua sii-

hen painostuksen tai pelon takia. Sovittelu ei yksistään riitä väkivallan kierteen katkaisemiseen, vaan siihen tulisi aina kytkeä mukaan väkivallan tekijän jatkohoittoon ohjaaminen, uhrin tukeminen ja tilanteen seuraaminen pidemmällä aikavälillä. Sovittelu ja syyttämättä jättäminen kun antavat väkivallan tekijälle helposti kuvan, että pahoinpitely ei lopultakaan ollut kovin väärin tehty. (Lehtonen & Perttu 1999, 131–134; Niemi-Kiesiläinen 2004, 158–160.)

7.6 Mitä tapahtuu, jos nainen tekee kokemastaan väkivallasta rikosilmoituksen?

Kun on kyseessä asianomistajarikos, vastuu rikosilmoituksen tekemisestä ja rangaistusvaatimuksen esittämisestä on rikoksen uhrilla. Hänellä on myös halutesaan oikeus perua jo tekemänsä ilmoitus, mikä kuitenkin tarkoittaa sitä, että kyseisestä rikoksesta ei enää uudestaan voi rikosilmoitusta tehdä. Jos rikoksen uhri myöhemmin vaatii rangaistusta uudesta, saman tekijän suorittamasta rikoksesta, ei ensimmäistä rikosta, josta ilmoitus on peruttu, voida ottaa huomioon rangaistusta määrättäessä. Asianomistajarikoksiin kuuluvat esimerkiksi lievä pahoinpitely ja sukupuoliyhteyden pakottaminen. Joissakin virallisen syytteen alaisissa pahoinpitely- ja seksuaalirikoksissa (Rikoslaki 578/1995 ja Seksuaalirikoslaki 563/1998) on mahdollista, että syyttäjä jättää syytteen nostamatta, jos asianomistaja eli rikoksen uhri sitä vakaasta tahdostaan pyytää. Tämä pyyntö voi toteutua, jos syyttäjä katsoo, ettei yleinen tai yksityinen etu välttämättä vaadi rikosilmoituksen tekoa. Rikosilmoitus tulee tehdä tietyn ajan kuluessa tapahtuneesta rikoksesta. Rikoksien vanhentumisajat vaihtelevat jonkin verran, raiskaus vanhentuu kymmenessä vuodessa, pahoinpitely taas viidessä vuodessa. Rikosilmoitus tehdään poliisilaitoksella, ja sen vastaanottaa poliisi. (Lehtonen & Perttu 1999, 125–126; Rautava & Perttu 2002, 104.)

7.6.1 Esitutkinta

Rikosilmoituksen tekoa seuraa esitutkinta, jos poliisi katsoo, että on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Esitutkintavaiheessa on tärkeää, että poliisille esitetään

kaikki mahdolliset todisteet ja asiaan liittyvät seikat. Esitutkintavaiheessa poliisi kuulustelee uhria, syytettyä ja todistajia. Uhrilta kysytään hänen vaatimuksistaan tekijää kohtaan, eli vaatiiko hän rangaistusta tai vahingonkorvauksia. Jos rikoksen uhri ei vaadi rangaistusta, voi syyttäjä joissakin tapauksissa päätyä syyttämättä jättämiseen, mikä johtaa jutun raukeamiseen. (Rautava & Perttu 2002, 105.)

7.6.2 Syytteen nostaminen

Esitutinnan jälkeen esitutkintamateriaalista tehdään esitutkintapöytäkirja, joka toimitetaan syyttäjälle. Tämä harkitsee asiaa ja päättää, riittääkö näyttö syytteen nostamiseen. Jos syyttäjä päättää jättää syytteen nostamatta, myös uhrilla itsellään on oikeus syytteen nostamiseen. Kun syyte nostetaan, asia menee oikeuteen. Rikosta käsitellään ensin käräjäoikeudessa, ja jos joku asianosaisista valittaa päätöksestä, niin asia siirtyy hovioikeuteen. Korkeimpaan oikeuteen asti eivät niin sanotut perustapaukset useinkaan etene. (Kangas 2007; Rauva & Perttu 2002, 106.)

8 OPINNÄYTTEEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Vuonna 2004 aloitti ihmisoikeusjärjestö Amnesty International maailmanlaajuisen kampanjan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Tarkoituksena on vaatia valtioilta, että ne poistavat lainsäädännöstään naisia syrjivät lait, sitoutuvat tuomaan oikeuden eteen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan syyllistyneet henkilöt ja takaavat, että oikeus fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen kuuluu myös naisille. Kampanjan kaksi keskeistä teemaa olivat naisten tilanne ja asema sotien keskellä sekä naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta. Suomessa kampanja sai nimen Joku raja! (Oksanen 2006, 3.)

Meidän maassamme on kunnilla ja kuntayhtymillä velvollisuus tuottaa määrällisesti ja laadullisesti riittävät sosiaali- ja terveystalvet asukkailleen. Tähän velvollisuuteen perustuen Amnesty Internationalin Suomen osasto suoritti valtakunnallisen kyselytutkimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta työstä Suomen kunnissa keväällä 2005. Kyselyllä haluttiin tuoda esille se tosiasia, että kuntien tulee ottaa vastuu naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistyössä sekä väkivallan jo aiheuttamien seurausten hoitamisessa. Alkuvuodesta 2006 kunnilta kerättiin lisää aineistoa ja maaliskuussa 2006 kyselyyn oli vastannut yhteensä 129 kuntaa. (Oksanen 2006, 3.)

Naisiin kohdistuva väkivalta on aiemmin ollut vaiettu aihe, josta ei ole ollut soveliasta puhua julkisesti. Viime vuosien aikana tilanne on kuitenkin muuttunut, ja aihe on noussut esille yhä useammassa yhteydessä. Oma kiinnostukseni aiheeseen heräsi sen jälkeen, kun muutamia vuosia sitten liityin itse Amnesty Internationalin jäseneksi ja tutustuin juuri silloin julkisuuteen tulleeseen Joku raja!-kampanjaan. Kuulun Amnestyn Porin ryhmään, koska lähikaupungissani Raumalla ei Amnesty Internationalin ryhmää ole. Porin kaupunki vastasi edellä mainittuun kuntakyselyyn ja tulokset ovat luettavissa ”...mutta veturi puuttuu.” – raportissa. (Amnesty International 2006a.)

Kyselyyn vastanneiden 129 kunnan joukosta ei löydy kotikuntaani Eurajokea eikä lähikaupunkia Raumaa. Minua kuitenkin kiinnosti näiden itselleni tuttujen seutujen tilanne, mitä tulee naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, sen yleisyyteen ja siihen liittyvään ehkäisytyöhön. Lopulta tulin siihen tulokseen, että tämä on aiheena mitä sopivin opinnäytteeseeni. Ensin ajattelin suorittaa aiheeseen liittyvät haastattelut kotikunnassani Eurajoella, mutta luovuin pian ajatuksesta. Syynä tähän oli kotikuntani pienuus. Suuri osa erilaisia tukipalveluita tarvitsevista ihmisistä ohjautuu Raumalle. Sieltä löytyvät myös tukipalvelut väkivaltaa kokeneille naisille. Tästä syystä päätin ottaa selvää Rauman tilanteesta. En kuitenkaan unohtanut omaa kotikuntaani, vaan tein kuntalaisaloitteen siitä, että naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on täälläkin puututtava kunnan taholta.

9 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Naisiin kohdistuva väkivalta on aiheena laaja, ja sen tiimoilta löytyy selvitettävää vaikka kuinka paljon. Opinnäytteessäni halusin keskittyä muutamiin itseäni eniten kiinnostaviin aihealueisiin. Yksi näistä on ilmiön teoreettinen ymmärtäminen mahdollisimman laajalti. Väkivaltaan johtavat syyt ja tekijät ovat moninaiset, kuten myös väkivallan erilaiset ilmenemismuodot. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa selitetään monin eri tavoin, riippuen miltä pohjalta ongelmaa lähestytään. Naisiin kohdistuvan väkivallan seurauksen itse uhreille ja heidän lähipiirilleen ovat yleisesti uskottua suuremmat. Näistä seikoista lähdin liikkeelle ja tietoa niihin etsin lukemalla mahdollisimman laajasti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

Etenin näistä laajemmista kysymyksistä paikalliselle tasolle. Mitä Raumalla tehdään naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, ja miten jo väkivallan uhreiksi joutuneita naisia tuetaan? Väkivallan laajuudesta ei täysin totuudenmukaista tietoa ole saatavilla, koska tilastot kertovat ainoastaan ilmoitetuista tapauksista. Rauman kihlakunnan alueelta on kuitenkin olemassa tilastotietoja, jotka sain käyttööni Rauman poliisilaitokselta. Niiden avulla onnistuin luomaan jonkinlaisen kuvan Rauman ja sen lähialueiden tilanteesta, koskien väkivallan yleisyyttä ja laajuutta.

Opinnäytteessäni halusin siis perehtyä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja siihen liittyviin selitysmalleihin mahdollisimman laajalti. Tämän lisäksi selvitin Rauman alueella tehtävää naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyön laajuutta, sekä jo väkivallan uhreiksi joutuneiden naisten saaman tuen sisältöä. Pienenä lisänä opinnäytteessäni ovat tilastotiedot naisiin kohdistuvan väkivallan laajuudesta Rauman kihlakunnan alueella.

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltava valitaan tarkoin ja hänen merkityksensä luotettavan tiedon keräämisen kannalta on suuri. Minun opinnäytteeni teemahaastatteluosiossa tämä laadullisen tutkimuksen piirre toteutui. Lähdin haastatteluun myös mahdollisimman hypoteesittomasti, eli pyrin toimimaan niin, että omat en-

nakkokäsitykseni ja asenteeni eivät heijastuisi kysymyksiin ja sitä kautta johdattelisi haastattelua tiettyyn, minun asenteitani vastaavaan suuntaan. (Amnesty International 2006a, 22; Tuomi & Sarajärvi 2004, 77.)

10 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

10.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytteeni on tyypiltään kvalitatiivinen eli laadullinen opinnäyte. Edellä mainitun tyylisessä opinnäytteessä tiedonkeruu tapahtuu yleensä havainnoimalla ja keskustelemalla työn kannalta keskeisten ihmisten kanssa. Tyypilliset mittausvälineet, kuten esimerkiksi erilaisten, aiheeseen liittyvien kyselylomakkeiden täyttämisen ja sitä kautta lisätiedon hankkiminen, toimivat usein apuna tiedon täydentämisessä. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan sellaista tapaa hankkia tietoa, jonka kautta tutkittavien näkökulma ja ääni pääsevät esille. Hyvinä esimerkkeinä tällaisesta tiedonkeruumenetelmästä ovat muun muassa temahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelu. Tiedonkeruuta varten valitut ihmiset valitaan tarkoituksenmukaisesti ja haastattelujen laatu on lopputuloksen kannalta tärkeämpi tekijä kuin niiden määrä. Laadullisen tutkimuksen pitäisi aina lähteä liikkeelle ilman ennakoasenteita ja oletuksia, eli sen pitäisi olla mahdollisimman hypoteesitonta. (Eskola & Suoranta 2003, 18–20; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005.)

Aloittaessani opinnäytettäni naisiin kohdistuvasta väkivallasta mietin pitkään, miten toteutan työhöni liittyvän/liittyvät haastattelut. Ensin pohdin mahdollisuutta haastatella jotakuta Rauman kaupungin päättäjää asian tiimoilta. Samoihin aikoihin näitä seikkoja miettiessäni olin menossa Raumalle Kriisikeskus Ankkurpaikkaan keskustelemaan kriisityöntekijän kanssa ihan yleisesti naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tapasin myös opinnäytteeni ohjaajan Matti Virtalaineen, jonka

kanssa keskustellessani havahduin yhtäkkiä huomaamaan, että minulla on mitä oivin ja asiantuntevin haastateltava juuri tuolla Kriisikeskuksessa. Hän on päivittäin tekemisissä näiden asioiden kanssa ja omaa vankan pohjan ja perustiedot naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Otin yhteyttä Kriisikeskus Ankkurpaikk`aan ja varmistin, että haastattelu sopii myös kriisityöntekijälle. Hänen puoleltaan asia oli kunnossa.

Haastattelin Kriisikeskus Ankkurpaikk`an työntekijää ja etenin haastattelussa tiettyjen teemojen mukaan. Teemahaastattelussa on tarkoitus tämän lisäksi esittää eri aihealueita tarkentavia lisäkysymyksiä, joten ryhmittelin kysymykset mahdollisimman tarkasti omiksi kokonaisuuksikseen, jotta haastattelu sujuisi mahdollisimman sujuvasti ja johdonmukaisesti. Keskityin opinnäytteessäni pääasiassa tähän yhteen, mielestäni asiantuntevaan vastaajatahoon. Haastattelun toteutin Amnesty Internationalin kuntapäätäjille osoittamien kysymysten pohjalta. Soitin Joku raja!-kampanjasta vastaavalle työntekijälle ja sain luvan käyttää kysymyksiä. Muokkasin joitakin niistä paremmin tilanteeseen sopiviksi, mutta pääosin ne pysyivät alkuperäisessä asussaan.

10.2 Tutkimusaineiston keruu ja haastateltavat

Teemahaastattelu toteutui Rauman Kriisikeskus Ankkurpaikk`ssa. Ankkurpaikk` on Rauman Seudun Mielenterveysseura ry:n toimintaan kiinteästi kuuluva, monipuolisesti erilaista tukea ja apua tarjoava Kriisikeskus. Erilaisia tuen muotoja ovat muun muassa kriisipuhelinpäivystys, asiakasvastaanotto, kotikäynnit, turvasunnon tarjoaminen väkivallan uhan alla eläville, henkilökohtaiset tukisuhteet, tukiasunnot päihdeongelmaisille sekä talous- ja velkaneuvonta. Ankkurpaikk` työllistää viisi kriisityöntekijää ja toiminnanjohtajan sekä noin 60 koulutettua, vapaaehtoista tukihenkilöä. Yhteistyökumppaneina toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoajat, poliisi, työvoimatoimisto, koulut, kolmas sektori ja asiakkaaksi tulevan ihmisen oma verkosto. Palvelu on avun tarvitsijalle maksutonta, lukuun ottamatta turva-asuntoa.

Lähetin haastattelun kysymykset Ankkurpaikk´an kriisityöntekijälle jo viikkoa ennen haastattelua, jotta hänellä olisi aikaa tutustua niihin. Haastatteluun otin mukaan oman kannettavan tietokoneeni, jonka avulla kirjasin muistiin hänen vastuksensa. Kriisityöntekijä ei kyennyt vastaamaan aivan kaikkiin kysymyksiin, kuten olin jo ounastellutkin. Alun perin minun oli tarkoitus täydentää näitä tyhjiksi jääneitä kohtia haastattelemalla Rauman kaupungin sosiaalijohtajaa, mutta hänen aikataulunsa oli niin tiukka, että hän ohjasi minut sosiaalityön osastopäällikön puheille. Kiireidensä vuoksi osastopäällikkö vastasi minulle sähköpostitse ja vastaukset puuttuviin kysymyksiin sain 15.3.2007. Komisario Petri Kankaaseen olin myös yhteydessä sähköpostitse.

Päädyin näihin kolmeen eri vastaajatahoon, koska tällä tavalla sain mielestäni parhaan kokonaiskuvan Rauman tilanteesta, mitä tulee naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Rauman Kriisikeskus Ankkurpaikk´ ja siellä toimiva kriisityöntekijä Sari Salminen olivat tärkeimmät tiedonantajani. Kriisikeskuksen työtä arvostetaan Raumalla ja sosiaalityön osastopäällikkö Pirkko Koskinenkin totesi Ankkurpaikk´an olevan keskeinen toimija Raumalla tällä saralla.

11 HAASTATTELUAINEISTON JÄSENTELY JA TULOSTEN ARVIOINTI

11.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys Raumalla ja lähikunnissa

Rauman kihlakunnan alueella, johon kuuluvat Rauma, Eurajoki, Kiukainen, Eura ja Lappi, on vuosien 2001–2006 aikana kirjattu rikosilmoituksia perheväkivallaksi luokitellen seuraavasti: vuonna 2001 kahdeksan tapausta, vuonna 2002 neljätoista tapausta, vuonna 2003 seitsemäntoista tapausta, vuonna 2004 kuusi tapausta, vuonna 2005 kolmekymmentäyksi tapausta ja vuonna 2006 kahdeksantoista tapausta. Poliisin mukaan rikosilmoituksia perheväkivallasta on enemmän, mutta osa

niistä käsitellään eri nimikkeiden alla, kuten pahoinpitelyrikoksena, törkeänä pahoinpitelynä tai jopa tapon yrityksenä. Perheväkivallaksi luokiteltavia kotihälytyksiä tulee hälytyskeskukseen runsaasti enemmän, vuonna 2005 Rauman kihlakunnan alueella niitä kirjattiin 110 kappaletta, vuonna 2006 taas 104 kappaletta. Kun verrataan kotihälytyksien määrää tehtyihin rikosilmoituksiin, nousee voimakkaasti esille se seikka, että suurin osa perheväkivaltatapauksista jää perheen sisäiseksi tapahtumiksi, eikä rikosilmoitusta tapahtuneista pahoinpitelyistä tehdä. Näin voidaan kuitenkin toimia vain silloin, kun kyseessä on lieväksi pahoinpitelyksi luokiteltava rikos. Vaikka tässä yhteydessä käytän termiä perheväkivalta, käytännössä se kuitenkin suurimmassa osassa tapauksista tarkoittaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Poliisin mukaan osa perheväkivaltarikosilmoituksista kohdistuu miehiin ja lapsiin, mutta noin 90 prosenttia naisiin. (Kangas.)

Rauman sosiaalitoimessa ja Kriisikeskus Ankkurpaikk'assa todettiin kummassakin, että todellista tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan laajuudesta heillä ei ole. Naisiin kohdistuva väkivalta ei tule vielä nykyisinkään helposti ilmi. Asiaa ei ole kummankaan vastaajatahon tietämyksen mukaan selvitetty. Kriisikeskuksen työntekijän toi esille jo yleisesti tunnustetun tosiasian väkivallan yleisyydestä: väkivalta on huomattavasti yleisempää, mitä esimerkiksi tilastot tai Kriisikeskukseen tulevat avuntarvitsijat kertovat. Ilmiö on valtakunnallinen, mikä käy selväksi myös teoksesta Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.

Kriisikeskus Ankkurpaikk'an työntekijät kohtaavat työssään väkivallan kohteeksi joutuneita naisia viikoittain. Tyypillistä näille kohtaamisille on se, että nainen tulee hakemaan apua jonkun muun ongelman vuoksi. Kun työntekijän ja asiakkaan välille kehittyy luottamuksellinen suhde, saattaa käydä niin, että varsinaiseksi ongelmaksi paljastuukin parisuhteessa tapahtuva väkivalta. Aina väkivallan kohteeksi joutunut nainen ei edes käsitä, että kyseessä on väkivalta. Taloudellinen vallankäyttö ja väkivalta ovat tästä hyvin yleisiä esimerkkejä. Alistetussa asemassa oleva nainen ei osaa tai uskalla vaatia itselleen taloudellista riippumattomuutta, eikä hänellä ole siihen välttämättä mahdollisuuttakaan. Väkivallan tekijä saattaa kieltää uhriaan menemästä kodin ulkopuolelle työhön ja näin ollen tehdä tästä entistä avuttomamman ja itsestään riippuvaisemman.

11.2 Kriisikeskus Ankkupaikk´ tukee väkivallan uhria monella tavalla

Kun Kriisikeskukseen tulee väkivaltaa kokenut nainen, hänen selviytymistään tuetaan monin eri tavoin. Asiakkaan kanssa käydyt keskustelut luovat vankan perustan kaikelle muulle avulle ja tuelle. Väkivallan kohteeksi joutuminen herättää uhrissa voimakkaita tunteita, joiden läpikäyminen ja purkaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä selviytymisen kannalta. Kun väkivaltaa käyttänyt henkilö on uhrille läheinen ja rakas, tunteiden kirjo saattaa heilahdella syyllisyydestä voimakkaaseen vihaan. Tunteilla ja niiden muuttumisella on kuitenkin oma suojaava vaikutuksensa ja tarkoituksensa naisen selviytymisessä. Erilaisiin tunteisiin ja niiden muuttamiseen tulee olla lupa, jotta väkivallan uhri kykenee pääsemään tilanteen yli ja jatkamaan elämäänsä. Kriisikeskus Ankkupaikk´assa ollaan valmiita kuuntelemaan ja käymään väkivaltakokemusta yhä uudelleen läpi. Kiirettä ei ole. (Ojuri 2006, 25.)

Väkivallan uhri tuntee tilanteessaan avuttomuutta ja hän tarvitsee usein apua käytännön asioiden järjestämisessä. Kriisikeskus Ankkurpaikk´an työntekijä menee asiakkaan halutessa tämän tueksi, kun on aika hoitaa asioita eri viranomaistahojen kanssa. Yleensä tukea kaivataan sosiaalitoimistossa, poliisilaitoksella ja oikeusaputoimistossa. Jo pelkästään monien erilaisten lomakkeiden täyttäminen voi ensikertalaisesta tuntua hankalalta. Toisen ihmisen läsnäolo tilanteissa, joissa väkivaltakokemusta käydään läpi, on väkivallan uhrille suuri tuki. Kriisikeskus Ankkurpaikk´assa pyritään siihen, että sama työntekijä työskentelee asiakkaan kanssa koko tämän asiakkuuden ajan. Luottamuksellinen suhde tuttuun työntekijään on asiakkaan etu, koska tällöin asioita tarvitse kerrata tarpeettomasti aina uudelleen.

Raumalla on väkivallan uhreille tarkoitettu turva-asunto, lähin turvakoti on Porissa. Erona näillä kahdella on se, että turva-asunnossa työntekijöitä ei ole paikalla ympäri vuorokauden. Turva-asunnossa asiakkaan pitää selviytyä normaaleista arjen toiminnoista itsenäisesti. Jos tämä ei onnistu ja pelko hallitsee elämää liian voimakkaasti, on turvakoti ympärivuorokautisine palveluineen oikea ratkaisu. Myös silloin, kun Raumalla sijaitseva turva-asunto on varattu, asiakas ohjataan Poriin turvakotiin. Tilanteessa, jossa turva-asuntoa tarvitsevalla naisella on mukanaan yksi tai useampia lapsia, Kriisikeskuksen työntekijä tekee asiasta aina lasten-

suojeluilmoituksen. Koska nainen on joutunut lähtemään kodistaan väkivaltaa pakoon, ovat myös perheen lapset joutuneet jo kokemaan tai näkemään asioita, joilta heidän pitäisi olla suojassa.

Väkivaltaa kokeneille naisille tarjotaan Kriisikeskus Ankkupaikk´assa mahdollisuutta keskustella kriisityöntekijän kanssa omasta naiseudestaan ja siihen liittyvistä tekijöistä. Monilla väkivaltaa kokeneista naisista on ongelmia itsetuntonsa kanssa ja he tuntevat itsensä arvottomiksi ja epäkelvoiksi. Kriisikeskuksen työntekijän tuella heidän on mahdollista rakentaa murentunut itsetuntonsa uudelleen ja saada omissa silmissään menettämänsä ihmisarvo takaisin. Joidenkin kohdalla mielen haavat ovat kuitenkin niin syviä, että heidät ohjataan mielenterveyspalveluiden, kuten esimerkiksi Rauman mielenterveystoimiston, palveluiden piiriin.

11.3 Apua tarjotaan myös väkivaltaa käyttäville miehille

Kun kriisikeskus Ankkupaikk´aan saapuu parisuhteessaan väkivaltaa kokenut nainen, apua tarjotaan aluksi ensisijaisesti hänelle. Kuitenkin myös väkivaltaa käyttäneestä osapuolesta ollaan kiinnostuneita ja häneen otetaan Kriisikeskuksesta yhteyttä, jos nainen antaa siihen luvan. Miestä pyydetään tulemaan Kriisikeskukseen ja hänen kanssaan keskustellaan tapahtuneesta. Väkivaltaa käyttäneen osapuolen kertomus tapahtuneesta otetaan huomioon, mutta hänen väkivaltaista käyttäytymistään ei millään muotoa hyväksytä. Tapahtuneen väkivallan lisäksi miehen kanssa käydään läpi hänen lapsuuttaan, josta hyvin usein löytyy väkivaltaa käyttäneen miehen malli. Lapsuudenkokemuksista puhuminen on monille hyvin raskasta, eikä niistä koskaan keskustella ensimmäisellä tapaamiskerralla. Kipeistä menneisyyden tapahtumista ryhdytään puhumaan vasta useamman tapaamisen jälkeen, luottamuksellisen asiakassuhteen jo synnyttyä.

Mies voi tavata lapsiaan Kriisikeskuksen tiloissa tai kriisityöntekijän tuella jossakin muualla. Tapaamiset eivät kuitenkaan ole valvottuja sanan varsinaisessa merkityksessä, koska kriisityöntekijöillä ei ole virkaa, joka antaisi heille oikeuden estää isää, tämän niin tahtoessa, viemästä lapsiaan pois. Valvotut tapaamiset jär-

jestetään Rauman perhetukikeskuksessa, jonka työntekijöillä tämä oikeus on. Lasten tapaamisoikeudesta sovitaan mahdollisuuksien mukaan Kriisikeskuksessa, mutta mielipide-eroavaisuuksien ollessa suuria asia siirtyy sosiaalitoimistoon.

Väkivaltainen parisuhde ei ole kummankaan osapuolen etu. Väkivaltakokemusta käydään sekä miehen että naisen kanssa läpi ensin erikseen, mutta tilanteen rauhoituttua heidän kanssaan pyritään keskustelemaan niin, että kumpainenkin on paikalla. Yhdessä pohditaan, onko tällä kyseisellä parisuhteella ja yhdessä elämisellä vielä mahdollisuutta jatkua. Parisuhdetta ei ole mahdollista hoitaa, eikä se voi jatkua terveeltä pohjalta, ennen kuin väkivalta on saatu suhteesta pois. Kriisikeskus Ankkuripaikk'assa mies voi käydä läpi tuntojaan niin pitkään, kuin se on tarpeellista. Rauman kaupungissa ei ole muuta paikkaa, josta väkivallan käyttäjä voisi saada apua. Kriisikeskuksessa on aiemmin kokoontunut väkivaltaa parisuhteessaan käyttäneiden miesten ryhmä, joka kuitenkin loppui vähäisen osanottajamäärän vuoksi. Yhtenä syynä tähän lienee kaupungin pienuus; paljastumisen pelko oli suuri ja mahdollisesta paljastumisesta seuraava häpeä pelotti osallistujat pois.

11.4 Lasten ja erityisryhmiin kuuluvien naisten mahdollisuus asiantuntevaan apuun

Lapset, jotka ovat joutuneet kokemaan tai näkemään väkivaltaa, ohjataan Kriisikeskus Ankkuripaikk'asta joko Rauman perhetukikeskukseen tai nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Näin toimitaan, koska kummassakin on juuri lapsiin ja nuoriin, sekä heidän ongelmiinsa ja niiden ratkaisemiseen tarvittavaa erityisosaamista ja laaja-alaista tietoa. Nuorisopsykiatrian poliklinikalle tarvitaan lähete, mutta kyseessä ei ole sairaalan osasto, vaan päivisin toimiva yksikkö. Jos lapsi tai nuori tarvitsee osastohoitoa, hänet lähetetään Poriin lastenpsykiatrian osastolle.

Erityisryhmiin kuuluvilla naisilla tarkoitan tässä yhteydessä mielenterveysongelmista kärsiviä, kehitysvammaisia, päihdeongelmaisia ja maahanmuuttajia. Kriisikeskus Ankkuripaikk'an palveluiden piiriin ei ainakaan tähän mennessä ole tullut

kehitysvammaisia ihmisiä. Nähtäväksi jää, miten käy tulevaisuudessa, kun kehitysvammaisten itsenäistä asumista tuetaan voimakkaasti ja he solmivat entistä enemmän parisuhteita vastakkaisen sukupuolen kanssa. Tällöin myös parisuhteisiin liittyvät ongelmat lisääntyvät.

Mielenterveysongelmista kärsiviä naisia Kriisikeskuksessa autetaan mahdollisuuksien mukaan, mutta jos vaikeudet ovat todella rankkoja ja ihminen niiden keskellä on hyvin väsynyt, hänelle voidaan ehdottaa osastohoitoa. Ratkaisu on kuitenkin asiakkaan oma ja täysin vapaaehtoinen. Päihdeongelmista kärsivät naiset ohjataan Rauman päihdeklinalle. Kriisikeskus Ankkurpaikk´an palveluista ei heille ole apua, vaan päihdeongelma pitää ensin saada edes jollakin tavalla kuriin ja mahdollinen hoito alkuun. Sen jälkeen on aika pureutua elämän muihin ongelmiin. Kriisikeskuksen työntekijät tukevat päihdeongelmaisen naisen asiakkuutta ja käyntejä päihdeklinalla.

Maahanmuuttajanaisia on Kriisikeskus Ankkurpaikk´an palveluiden piiriin tullut todella vähän. Venäläissyntyiset naiset ohjataan mukaan Minun uusi kotimaani-yhdistyksen toimintaan. Yhdistys tukee ja auttaa venäläisestä kulttuuritaustasta tulevia naisia sopeutumaan suomalaiseen kulttuuriin. Aasialaissyntyisten naisten suuri ongelma on kielitaidon puute. Jos he hakevat apua väkivaltaongelmaan, apua pitää lähes poikkeuksetta pyytää tulkkipalvelusta. Monet kokevat myös olevansa yksin suomalaisessa yhteiskunnassa, eivätkä halua saattaa vaikeuksiaan ulkopuolisten tietoisuuteen. Kun maahanmuuttajanainen joutuu väkivallan kohteeksi miehensä taholta, ongelmaksi muodostuvat usein miehen sukulaiset. Heidän on vaikea uskoa tapahtunutta todeksi ja hyvin usein käykin niin, että nainen syyllistetään tapahtuneesta väkivallasta.

11.5 Palveluiden ja tuen saavutettavuus ja näkyvyys

Rauman Kriisikeskus Ankkurpaikk´alla on olemassa esitteitä ja materiaalia naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Esitteitä on tarjolla ensiavun tiloissa, poliisilaitoksella, neuvoloissa, perheasiainneuvottelukeskuksessa sekä terveyskeskuksessa. Esitteitä

ja tietoa palveluista on tällä hetkellä saatavilla ainoastaan suomen kielellä. Kriisikeskus Ankkurpaikk´ pyrki olemaan esillä erilaisten, alaan liittyvien teemaviikkojen aikana, minkä lisäksi ihmisten tietoisuutta naisiin kohdistuvasta väkivallasta yritetään lisätä muun muassa lehtiartikkeleiden avulla. Suuri osa väkivallan vastaisesta työstä on kuitenkin niin sanottua hiljaista työtä, mikä ei lehtien sivuilla tai katukuvassa näy. Ihmisten asenteisiin yritetään vaikuttaa niin, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei yhteiskunnassamme hyväksytä minkään tasoisena.

Työntekijät Kriisikeskus Ankkurpaikk´assa kokevat, että he pystyvät vastaamaan asiakkaidensa avun tarpeeseen melko hyvin. Suurena apuna ovat koulutetut vapaaehtoistyöntekijät, joiden kanssa toimitaan usein työparina. Yhteistyötä tehdään myös mahdollisuuksien mukaan sekä sosiaalitoimiston että poliisilaitoksen työntekijöiden kanssa. Kahden edellä mainitun tahon kanssa yhteistyö ei kuitenkaan toimi aivan niin kuin pitäisi. Kiire värittää sekä sosiaalityöntekijöiden että poliisien työpäivää, mikä vaikeuttaa heidän tavoitettavuuttaan ja tätä kautta hankaloittaa toimivan yhteistyön syntyä. Tästä huolimatta Kriisikeskus Ankkurpaikk´an asiakkaat ovat olleet tarjottuun apuun ja tukeen pääsääntöisesti tyytyväisiä. Näin ollen voidaan sanoa, että nämä neljä edellä mainittua tahoa ovat onnistuneet luomaan olosuhteisiin nähden mahdollisimman hyvän palvelukokonaisuuden.

11.6 Naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyn mahdollisuudet

Rauman kaupungin taholta naisten kokemaa väkivaltaa kartoitetaan ja pyritään ennaltaehkäisemään tällä hetkellä lähinnä äitiysneuvoloissa aiheeseen liittyvän kyselylomakkeen avulla. Jos käy ilmi, että odottava nainen joutuu parisuhteessaan väkivallan uhriksi, hänet ohjataan Kriisikeskus Ankkurpaikk´aan. Sekä lomakkeen kysymyksiin vastaaminen että Kriisikeskukseen meneminen ovat naiselle vapaaehtoisia. Rauman kaupunki tukee rahallisesti Kriisikeskus Ankkurpaikk´an toimintaa, jonka katsotaan olevan keskeinen ja tärkeä toimija väkivallan ehkäisytyössä. Ankkurpaikk´assa suunnitellaan naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyö itsenäisesti ja siitä raportoidaan Raha-automaattiyhdistykselle. Näin siksi, että puolet Rauman seudun mielenterveysseura ry:n ja sitä kautta myös Kriisikeskus

Ankkurpaikk´an rahoituksesta tulee juuri Raha-automaattiyhdistykseltä. Toinen puolikas kertyy seitsemältä Rauman seudun kunnalta, jotka ostavat Rauman Seudun Mielenterveysseura ry:n palveluita. Nämä kunnat ovat Eura, Eurajoki, Kiukainen, Köyliö, Säskylä, Lappi ja Rauma.

11.7 Yhteistyö eri tahojen kesken

Raumalla toimii moniammatillinen perheväkivaltatyöryhmä, joka on keskittynyt muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen ja katkaisuun. Ryhmän jäsenet tulevat poliisista, ensiavusta, päivystyspoliklinikalta, sosiaalitoimesta lastensuojelun puolelta, perhetukikeskuksesta, neuvolasta ja perheasiainneuvottelukeskuksesta. Ryhmän koollekutsujana on toiminut Kriisikeskus Ankkurpaikk´. Moniammatillisen perheväkivaltatyöryhmän tavoitteena on selkiyttää kunkin tahon perustehtäviä ja toimintaperiaatteita väkivaltatilanteissa. Uusien toimintamallien luominen, palveluverkoston saumattomuuden kehittäminen ja väkivaltatyöntekijöiden osaamisen lisääminen kuuluvat myös työryhmän tavoitteisiin. Tarkoituksena on myös, että moniammatilliseen perheväkivaltatyöryhmään kuuluvat henkilöt välittävät omaksumaansa tietoa ja osaamistaan eteenpäin omissa työryhmissään.

Raumalla eivät eri viranomaistahot tee yhteistyötä nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi. Kukin taho puhuu asioista paljolti omassa piirissään. Yhteistyötä ja sen kehittämistä on harkittu, mutta ainakaan vielä ei ole asian tiimoilla tapahtunut mitään uutta. Sosiaalitoimen, terveys- ja mielenterveyspalveluiden sekä poliisin työntekijät lähestyvät naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kaikki omalta suunnaltaan ja omia näkökantojaan painottaen. Jokaista tahoaa tyydyttävän toimintalinjan löytäminen on haasteellinen tehtävä.

11.8 Kaupungin toimet väkivallan estämiseksi

Rauman kaupungilla ei ole käytössä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista toimintaohjelmaa tai – suunnitelmaa. Rauman kihlakunnalla on olemassa turvallisuussuunnitelma, mutta se ei ole kaupungin sosiaalityön osastopäällikön käytettävissä, joten sen sisältö jäi myös minulle vieraaksi. Näin ollen en tiedä, onko kaupunki ottanut huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn mahdollisissa rikoksantorjunta-, turvallisuus ja hyvinvointiohjelmissaan. Naisiin kohdistuva väkivalta on noussut esiin poliittisissa piireissä helmikuussa 2007, jolloin vasemistoliiiton valtuustoryhmä teki valtuustoaloitteen sen puolesta, että Raumalla on tehostettava naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumista. Maaliskuussa aloite oli kaupunginvaltuuston käsittelyssä, mistä se lähti sosiaalilautakuntaan valmisteltavaksi. Tällä hetkellä ei asiasta vielä ole kuulunut mitään, koska käsittely vie aina oman aikansa. Rauman kaupungin budjetissa ei ole myöskään erikseen, ainakaan vielä, osoitettu rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyöhön.

12 OMAA POHDINTAA

Naisiin kohdistuva väkivalta on aihe, jota ympäröivä vaikenemisen muuri on julkisuudessa pikkuhiljaa murtumassa. Asiasta on tehty monia asiallisia ja osaavasti toteutettuja tutkimuksia sekä kirjoitettu useita hyviä teoksia. Tiedotusvälineet ovat tuoneet oman osansa julkiseen keskusteluun erilaisten dokumenttien ja keskusteluohjelmien kautta. Ihmisiä on herätelty tiedotus- ja ohjelehtisten, erilaisten kampanjoiden sekä monien yleisölle avoimien keskustelutilaisuuksien avulla. Ikävä kyllä, myös kohujuttuihin erikoistuneet iltapäivälehdet ovat todenneet naisiin kohdistuvan väkivallan olevan myyntivaltti, joka kasvattaa huomasti irtonumeroiden myyntiä. Uutiskynnyksen ylittäneet tapaukset ovat pääsääntöisesti sellaisia, jotka ovat johtaneet naisen kuolemaan. Nämä lehtikirjoitukset ovat saaneet suuren yleisön kauhistelemaan tapahtumia jonkin aikaa, kunnes ne ovat painuneet takalalle uusien, kansalaisia kohahduttavien kirjoitusten myötä.

Itse olen keskellä arkea kuitenkin törmännyt siihen, että naisiin kohdistuva väkivalta on yhä edelleen aihe, josta ei haluta puhua ja johon ei välttämättä reagoida. Tilanne, jossa mustasukkainen mies humalassa lyö partneriaan, on monien mielestä aika ymmärrettävä. Ravintoloissa käydessäni olen törmännyt asenteeseen, että pieni ”läpsäys” vaimon tai seurustelukumppanin poskelle ei monenkaan mielestä ole väärin. Oikeutus tapahtuneelle löytyy lähes aina naisen käyttäytymisestä. Hän on joko vilkuillut liian kiinteästi muita miehiä tai käyttäytynyt ylipäättään ärsyttävästi ja miehensä auktoriteettia uhaten. Suurin osa ihmisistä kääntää katseensa pois, jopa järjestyksenvallvoijat. Nainen jää usein yksin julkisen häpeänsä kanssa.

Väkivallan keskellä arkipäiväänsä elävä nainen ei aina tiedosta, että häntä kohdellaan väärin. Seksuaalista väkivaltaa, kuten esimerkiksi väkisinmakaamista, ei vakituisessa suhteessa edes moni miellä väkivallaksi. Henkisestä tai taloudellisesta väkivallasta ei jää näkyviä jälkiä, vain mieli haavoittuu. Lapsiaan suurin osa naisista kuitenkin haluaa suojella väkivallan kokemiselta ja näkemiseltä. Lasten joutuminen vaaraan onkin seikka, joka monesti saa naisen lopulta hakemaan apua ja turvaa perheen ulkopuolelta. Tällaisessa tilanteessa Kriisikeskus Ankkurpaikk´an kaltaiset tukea tarjoavat paikat ovat ensiarvoisen tärkeitä. Työntekijöiden suhtautuminen apua hakevaan naiseen voi olla ratkaiseva tekijä ajateltaessa naisen ja tämän mahdollisten lasten loppuelämän suuntaa. Omien kokemuksieni mukaan nainen on tässä vaiheessa niin herkässä vaiheessa, että muutama väärä sana ja yliolkainen tai epäilevä suhtautuminen naisen kertomukseen, voi karkottaa tämän lopullisesti pois.

Olen itse ollut aina hyvin jyrkkä kannanotoissani, mitä tulee naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Mielestäni on ollut käsittämätöntä, että naiset sietävät lyöntejä ja kaltoinkohtelua. Miksi he eivät yksinkertaisesti ota lapsiaan ja lähde? Opinnäytteeni teoria-aineistoon tutustuminen ja Kriisikeskus Ankkurpaikk´assa väkivaltatyöntekijän kanssa keskusteleminen auttoivat minua pääsemään eroon tästä perin yksioikoisesta ajattelumallistani. Asia ei ole lähimainkaan niin yksikertainen, mitä olen ajatellut. Monet ovat vuosikausia jatkuneen alistamisen vuoksi menettäneet itsetuntonsa viimeisetkin rippeet, eivätkä he mitenkään kykene ilman apua ja tukea repäisemään itseään irti tuhoisasta ihmissuhteesta. Taloudellinen tilanne saattaa perheessä olla sellainen, että kaikki omaisuus on miehen nimissä ja perheen

rahaliikenne kulkee kokonaisuudessaan hänen käsiensä kautta. Jos nainen on ollut pitkään kotona, hänellä ei välttämättä ole minkäänlaista ammatillista koulutusta. Tilanteesta ei ole helppo lähteä, koska tulevaisuus tuntuu olevan täysin tyhjän päällä. Ilman työtä ja sitä kautta saatavaa elantoa on aika mahdotonta suunnitella elämää eteenpäin.

Kriisikeskus Ankkurpaikk´assa tehdään tärkeää työtä sekä väkivallan uhrien että väkivaltaa käyttäneiden hyväksi. Itse koen, että väkivaltaa käyttäneiden kanssa tehtävä työ on haasteellista ja asettaa työntekijän ammatillisuudelle ja persoonalle ihan omanlaisensa vaatimukset. Hänen on pidettävä tunteensa kurissa ja kyettävä auttamistyöhön, vaikka väkivalta herättäisi hyvinkin voimakkaita ajatuksia ja tunteita. Vaikka väkivaltaista tekoa ei missään muodossa saa hyväksyä, on väkivallan käyttäjällä kuitenkin oikeus asialliseen kohteluun. Väkivallan uhrin tilanteeseen taas on osattava suhtautua myötäeläen ja riittävästi tukea tarjoten. Näistä työn vaatimuksista huolimatta väkivaltatyöntekijän on kuitenkin onnistuttava säilyttämään riittävä välimatka autettaviensa elämään. Jos hän ei tässä onnistu, työssä uupuminen on hyvin todennäköistä.

On selvää, että tulevaisuudessa on eri tahojen lisättävä yhteistyötään, mikäli naisiin kohdistuvaan väkivaltaan halutaan puuttua tehokkaasti. Omassa yhteiskunnassamme esiintyvän väkivaltaongelman lisäksi Raumalle, kuten muuallekin maahan, muuttaa ihmisiä eri maista ja eri kulttuuritaustoista. Tämä luo lisätarpeen sille, että ammattitaitoisia väkivaltatyöhön keskittyviä osaajia koulutetaan jatkossa entistä enemmän. Ammattilaisten kouluttaminen ei kuitenkaan yksistään auta, vaan haasteena on eri toimijoiden joustavan työotteen ja yhteistyön lisääminen yli ammattirajojen.

Olen opinnäytetyössäni keskittynyt kolmen eri tahon käsityksiin siitä, millainen tilanne on Raumalla ja lähialueilla, liittyen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Kriisikeskus Ankkurpaikk´, Rauman sosiaalitoimi ja Rauman poliisilaitos onnistuivat luomaan eteeni kuvan naisiin kohdistuvasta väkivallasta lähinnä sosiaalipuolen näkökulmasta. Jos olisin ollut yhteydessä terveydenhuollon henkilöstön kanssa, olisi kokonaiskuva ollut vielä monipuolisempi. Halusin kuitenkin lähestyä asiaa lähellä oman tulevan ammattini näkökulmaa. Terveydenhuollon työntekijöiden

näkemykset naisiin kohdistuvasta väkivallasta Rauman alueella ansaitsee oman tutkimuksensa ja opinnäytteensä.

LÄHTEET

- Amnesty International. 2006a. Hyvä ihminen, pistä veturi liikkeelle! Joku raja! Amnesty Suomen osaston kuntalaisaloitepaketti.
- Amnesty International. 2006b. Joku raja! Sanasto ja määritelmät. [Viitattu 12.05.2007]. Saatavissa: <http://www.jokuraja.fi/sanasto.php>.
- Anttila, U. 2007. Eroon lähisuhdeväkivallasta. Ihmisoikeusraportti 15 (2), 21.
- Ewalds, H (toim.). 2005. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Hautamäki, J. 1997. Perheväkivalta. Käännekohta miehen elämässä. Helsinki. Miessakit ry.
- Heinänen, A (toim.). 1986. Vanhus ja perheväkivalta. Helsinki. Ensi kotien liiton julkaisu.
- Heiskanen, M. 2002. Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Helsinki. Tilastokeskus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhtalo, P., Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. Helsinki. SMS-Tuotanto Oy.
- Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere. Osuuskunta Vastapaino.
- Kangas, P. Komisario. Rauman kihlakunnan poliisilaitos. Rauma. Henkilökohtainen tiedonanto 7.2.2007
- Koski, H. 1999. Ulos ansasta. Apua perheväkivaltatilanteisiin. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.
- Kyllönen-Saarnio, E. & Nurmi, R. 2005. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Laapio, M-L. 2005. Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkosta. Espoo. Poliisiammattikorkeakoulu.
- Laine, T. 2005. Turvakotityön käytännöt. Asiantuntijuus ja sukupuolen merkitykset. Helsinki. Yliopistopaino Kustannus.
- Lehtonen, A. & Perttu, S. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.

- Niemi-Kiesiläinen, J. 2004. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki. WSOY.
- Notko, M. 2000. Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylä. Jyväskylän perhetutkimusyksikön julkaisuja 11.
- Nurmi, R. & Helander, R (toim.). 2002. Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva väkivalta Suomessa. Helsinki. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhanke 1998-2002, Sosiaali- ja terveysministeriö & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES
- Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymisestä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Ojuri, A. 2004. Väkivalta naisen elämän varjona –tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänkulusta ja selviytymisestä. Rovaniemi. Lapin yliopisto.
- Oksanen, P. 2006. ”...mutta veturi puuttuu.” Amnestyn Suomen osaston valtakunnallinen kyselytutkimus naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta työstä Suomen kunnissa vuonna 2005–2006. Helsinki. Amnesty International Suomen osasto
- Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 1999. Päänavaus selviytymiseen – väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Piispa, M. 2004. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Helsinki. Tilastokeskus.
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen J., & Sirén R. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos HEUNI, Publication Series No. 51 .
- Puhakainen, R (toim.). 2004. Friidu –tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet.
- Rautava, M. & Perttu, S (toim.). 2001. Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökulmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes & Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998–2002.
- Rautava, M. & Perttu, S (toim.). 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes.
- Laki lähestymiskiellosta 4.12.1998/898. [Viitattu 12.5.2007] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980898>
- Rikoslaki 578/1995, luku 21. [Viitattu 10.5.2007]
Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950578>

Rikoslaki. Luku 20. Seksuaalirikoslaki 563/1998. [Viitattu 10.5.2007] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Suomen perustuslaki 731/1999, 7§. [Viitattu 8.5.2007] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Säävälä, H., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. 2006. Mies varikolle: apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu. Oulun ensi- ja turvakoti ry.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. 1991. Naisiin kohdistuva väkivalta. Väkivalta- jaoston mietintö. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja B: Tiedotteita 5/1991.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Teemahaastattelurunko

Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys

Kuinka usein Kriisikeskuksen työntekijä kohtaa työssään väkivallan kohteeksi joutuneen naisen?

Onko Kriisikeskuksen työntekijöillä käsitystä ongelman laajuudesta Raumalla ja lähikunnissa?

Onko asiaa selvitetty?

Milloin?

Miten?

Tilastoiko esim. sosiaali- ja terveystoimi tai poliisipiiri naisiin kohdistuvia väkivaltatapauksia?

Tuen muodot

Millaisia apu- ja tukipalveluita väkivaltaa kokeneille naisille on Kriisikeskuksessa tarjolla?

Mistä löytyy lähin turvakoti?

Mitä muuta apua väkivaltaa kokeneille naisille on tarjota? (kriisiasunto, puhelinneuvonta, terapia- ja mielenterveyspalveluita, oikeusapua)

Kokevatko työntekijät avun olevan riittävää?

Entä asiakkaat, mitä palautetta heiltä on tullut?

Millaista apua Rauman Kriisikeskuksessa on tarjota väkivaltaa nähneille tai kokeneille lapsille?

Millaista apua tarjotaan väkivaltaa käyttäneille miehille?

Millaista tukea on tarjolla väkivallan kohteiksi joutuneille, erityisen haavoittuville naisille? (psykkisesti sairaat, vammaiset, alkoholisoituneet, maahanmuuttajat).

Palveluiden ja tuen saatavuus

Miten Rauman Kriisikeskus tiedottaa palveluistaan väkivaltaa kohdanneille tai sitä käyttäneille?

Onko olemassa esitteitä tai muuta materiaalia?

Missä?

Onko tietoa saatavilla myös muilla kielillä, kuin suomeksi?

Miten ihmisten tietoisuutta naisiin kohdistuvasta väkivallasta, sekä sen yleisyydestä, yritetään lisätä?

Väkivallan ehkäiseminen

Onko Raumalla naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma tai –suunnitelma?

Miten naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy on huomioitu mahdollisissa kaupungin rikosentorjunta-, turvallisuus ja hyvinvointiohjelmissa?

Miten naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä suunnitellaan, koordinoidaan ja seurataan Rauman Kriisikeskuksessa?

Tukeeko kaupunki alueellaan toimivia väkivallan ehkäisytyötä tekeviä järjestöjä?

Yhteistyö eri tahojen kesken

Onko Raumalla moniammatillista työryhmää, joka on keskittynyt naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen ja katkaisuun?

Millaista yhteistyötä eri viranomaiset (sosiaalitoimi, terveys- ja mielenterveyspalvelut, poliisi) tekevät väkivallan estämiseksi?

Millaista koulutusta viranomaiset ovat saaneet väkivallan estämisestä ja katkaisusta?

Kaupungin toimet väkivallan ehkäisemiseksi

Miten Raumalla poliittiset päättäjät ovat sitoutuneet naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseen?

Onko esim. kaupunginvaltuustossa käyty keskustelua tämän väkivallan estämisestä?

Missä tilanteissa?

Johtiko keskustelu päätöksiin? Millaisiin?

Onko Rauman kaupungin budjetissa osoitettu rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyöhön?

Jos on, mihin sitä lähinnä on käytetty?

Sosiaalitoimen kysymykset

1. Onko sosiaalitoimella käsitystä naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä Raumalla?
2. Onko asiaa selvitetty?
3. Jos on, niin milloin?
4. Miten?

5. Onko Raumalla naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma tai –suunnitelma?
6. Miten naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy on huomioitu mahdollisissa kaupungin rikosentorjunta-, turvallisuus ja hyvinvointiohjelmissa?
7. Tukeeko kaupunki alueellaan toimivia väkivallan ehkäisytyötä tekeviä järjestöjä?

8. Miten Rauman poliittiset päättäjät ovat sitoutuneet naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseen?
9. Onko esim. kaupunginvaltuustossa käyty keskustelua väkivallan estämisestä?
10. Missä tilanteissa?
12. Johtiko keskustelu päätöksiin? Millaisiin?
13. Onko Rauman kaupungin budjetissa osoitettu rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyöhön?
14. Jos on, mihin sitä lähinnä on käytetty?